

Harkai István*

„HOZZÁFÉRÉS MEGTAGADVA” – A WEBOLDALAK BLOKKOLÁSA MINT A JOGÉRVÉNYESÍTÉS LEHETSÉGES ESZKÖZE – II. RÉSZ

A tanulmány első részében feltárásra és bemutatásra került, hogy a gépben rejlő lehetőségeket a jogosultak hogyan tudják a saját javukra kiaknázni. A jogérvényesítésben az internethozzáférés-szolgáltatók kiemelt pozíciót foglalnak el, hiszen ők képesek a felhasználók számára az egyes jogsértő weboldalakat elérhetetlenné tenni, blokkolni. A blokkolás intézményének Angliában és Európában kiterjedt esetjoga van. A tanulmány első felében ebből a gazdag jogesethalmazból kiemelésre került az angol jogfejlődés, amely végigkövette a fájlcsere és a streaming összes generációját a Newzbintől a Pirate Bay-en át a Popcorn Time-ig, együtt fejlődve azzal. A tanulmány második felében a szerző a blokkolás technikai hátterét és az érintett alapjogi kérdéseket vizsgálja. Úgyszintén kitér a blokkolás hatásaira, végül pedig számba veszi, hogy milyen irányba fejlődhet még a jogintézmény.

2. A BLOKKOLÁS ÉS EGYÉB TECHNIKAI ALAPÚ INTÉZKEDÉSEK

Napjainkra a blokkolás technikai feltételei lehetővé tették, hogy a szolgáltatók saját maguk és a felhasználók mentesítése érdekében lezárják azokat az útvonalakat, amelyek révén szerzői jogi jogsértések követhetők el a digitális térben. E feladat nemcsak blokkolással érhető el, hanem egyéb műszaki intézkedések is rendelkezésre állnak, hiszen az információtechnológia fejlődése nemcsak az információáramlást és a fájlmegosztást eredményezte, hanem indukált egy sor olyan újítást, amely a jogsértések ellen hivatott védelmet nyújtani. Egyfajta „úrversenyt” generált, mivel a jogosultak felismerték, sérelmeik orvoslására nemcsak a jog immár sok tekintetben elavult eszköztára, hanem a gyorsan fejlődő számítástechnika is segítséget nyújt. Ennek köszönhetően születtek meg az alább vázolt technikai eszközök.

2.1. Hatásos műszaki intézkedés

Noha a tanulmány gerincét a blokkolás intézményének vizsgálata adja, a teljesség igényének kedvéért szót kell ejteni egyéb, műszaki jellegű jogérvényesítési eszközökről is. A gépek nyújtotta kihívásra a gépek nyelvén adott egyik legalapvetőbb válasz kitűnik az 1996-

---

* PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi Intézet.

os WIPO-szerződésekből.¹⁷¹ A WCT 11. cikke a műszaki intézkedésekkel kapcsolatban ugyanis kimondja, hogy a szerződő feleknek a *hatásos műszaki intézkedések (Technological Protection Measures, TPM)* megkerülésével szemben megfelelő jogi védelmet és hatékony jogorvoslatot kell biztosítaniuk.¹⁷² A WCT vonatkozó normaanyagát az Európai Unió jogába átültető Infosoc-irányelv a 6. cikkben kimondja, hogy a tagállamoknak megfelelő jogi védelmet kell biztosítaniuk a hatásos műszaki intézkedések megkerülése ellen.¹⁷³

A két normából kiemelt hatásos műszaki intézkedés mindenképpen olyan válasznak tekinthető, amely nemcsak a jog írott szövegében ölt testet, hanem a „masinéria” által támasztott kihívásra egy hasonlóan műszaki választ kíván adni. Hogy mik is ezek a műszaki megoldások, azt az Infosoc-irányelv a következők szerint határozza meg, kimondva, hogy „minden olyan technológia, eszköz vagy alkatrész, amely rendes működése során alapvetően arra szolgál, hogy a művek és más, jogi védelem alatt álló teljesítmények tekintetében megelőzze, illetve megakadályozza a ... nem engedélyezett cselekményeket.”¹⁷⁴

A műszaki intézkedések az ún. DRM (*Digital Rights Management*) körébe tartoznak, amelyek a szerzői művek biztonságos terjesztéséhez kapcsolódva védik azokat a jogellenes és engedély nélküli felhasználásoktól. A műszaki megoldások között található többek között a kódolás, a titkosítás vagy a mű egyéb átalakítása.¹⁷⁵ Típusai közé tartoznak továbbá a DVD-k régiókódjai, a televíziócsatornák kódolása, a szoftverek jelszavas hozzáférés-korlátozása.¹⁷⁶ Az intézkedés kiemelt fogalmi eleme a hatásosság,¹⁷⁷ amelynek hiányában nem

¹⁷¹ WIPO Szerzői Jogi Szerződés (WCT). Magyarországon kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződésének a kihirdetéséről.

¹⁷² Nicklas Lundblad: Is The Answer to the Machine Really in the Machine? In: *João L. Monteiro, Paula M. C. Swatman, Luis Valadares Tavares: Towards the Knowledge Society – eCommerce, eBusiness and eGovernment*. Springer Science+Business Media, New York, 2003, p. 3 (<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.101.5735&rep=rep1&type=pdf>, letöltés ideje: 2015. 11. 20.).

¹⁷³ Lundblad: i. m. (172), p. 4.

¹⁷⁴ Infosoc-irányelv, 6. cikk (3) bekezdés.

¹⁷⁵ Lundblad: i. m. (172), p. 10.

¹⁷⁶ Gyenge Anikó, Békés Gergely: A Digital Rights Management szerzői jogi természetéről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 1. (111.) évf., 1. sz., 2006. február, p. 43.

¹⁷⁷ Hogy mennyire lehet hatékony egy hatásosnak tervezett műszaki intézkedés, az könnyen leszűrhető abból a pusztán tényből, hogy – ahogyan a weboldalak blokkolását – ezeket is meg lehet kerülni. E tevékenység az ún. crackelés, vagyis a műszaki intézkedés kijátszása. Ha erre egyszer már sor kerül, onnantól kezdve a műpéldány jogellenes többszörözésére korlátlan mennyiségben lehetőség nyílik. Kérdés továbbá, hogy crackelésnek a crackfájl készítése, vagyis gyakorlatban a védelem feltörése, vagy az ilyen, már elkészített fájl használata minősül, esetleg mindkettő? Csak az kerüli meg a védelmet, aki először töri fel azt, vagy pedig az a felhasználó is, aki a letöltött illegális, már feltört példányt feltelepíti, majd a szükséges fájlok felülírásával – megkerülve a védelmet – játszhatóvá teszi azt? A kérdés megválaszolásában támpontot jelenthet az 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról, amely a 95. §-ában akként rendelkezik, hogy a hatásos műszaki intézkedés megkerülése akkor számít jogsértőnek, ha a cselekményt olyan személy hajtja végre, aki tudja vagy akinek az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a cselekmény célja a műszaki intézkedés megkerülése. A probléma elsősorban a szoftverek vonatkozásában jelentős. Lásd: *Lundblad*: i. m. (172), p. 10.

beszélhetünk védelemről¹⁷⁸ akkor sem, ha az intézkedés a technológia szintjén megvalósult, hiszen a hatékonyság hiányában rendeltetését nem teljesítheti be.

A műszaki intézkedés kijátszása önmagában is jogsértő cselekmény, nem szükséges hozzá a szerzői jogi jogsértés bekövetkezése.¹⁷⁹ Azonban fontos kitétel, hogy a védelmet a szerzőnek vagy annak kell elhelyeznie a művön, aki jogosult a műpéldány felett rendelkezni.¹⁸⁰ Az utóbbi esetkörbe tartoznak tipikusan a felhasználók által alkalmazott hatásos műszaki intézkedések, amelyek terjedelmének meghatározása szintén a jogosult engedélyéhez igazodik.¹⁸¹

2.2. Szűrőrendszerek alkalmazása

A szűrőrendszerek proaktív jellegű¹⁸² mechanizmusok, amelyek kiterjedhetnek a felhasználók, az általuk feltöltött fájltypusok kiterjesztésének monitorozására, a tömörített fájlok tartalmának vizsgálatára, a kódolt tartalmak automatikus blokkolására.¹⁸³ Ezekre ugyan technikailag adott esetben meg lehet a lehetőség, viszont például egy olyan tárhelyszolgáltatás esetében, amely ingyenesen működik, és ahová a felhasználók anonim módon tölthetik fel a tartalmaikat, ez nem működik.¹⁸⁴ Már csak azért sem, mert az IP-címek dinamikus változása miatt szinte lehetetlen beazonosítani, illetve bebizonyítani, hogy az adott fájl valóban az adott felhasználó töltötte fel, illetve le.¹⁸⁵ Mivel a tartalomszűrés és az adatmozgás monitorozása túlzott mennyiségű emberi erőforrást igényel, ezért felmerülhet ezen mechanizmusok automatizálása, ami azonban könnyen sérthetné a jogszerűen fel- és letöltő felhasználók alapjogait az általuk kezelt fájlok törlésével, hozzáférésük ellehetetlenítésével.¹⁸⁶ Nemcsak a felhasználói, hanem a szolgáltatói érdekeket is sértené az általános nyomkövetés tilalmának a megsértése, amely elv a későbbiek során részletesen tárgyalásra kerül.

2.3. Értesítési és eltávolítási eljárás (notice and takedown)

Az ún. *értesítési és eltávolítási eljárás* a tárhelyszolgáltatókat és a keresőmotorok üzemeltetőit célozza.¹⁸⁷ Figyelemmel arra, hogy a weblapok üzemeltetői azok, akik a felhasználók

¹⁷⁸ Gyenge, Békés: i. m. (176), p. 46.

¹⁷⁹ Gyenge, Békés: i. m. (176), p. 48.

¹⁸⁰ Gyenge, Békés: i. m. (176), p. 52.

¹⁸¹ Gyenge, Békés: i. m. (176), p. 54.

¹⁸² Mezei Péter: Tisztul a kép a RapidShare körül? – a DDL szolgáltatók felelősségének korlátozása. Infokommunikáció és Jog, 7. évf. 41. sz., 2010, p. 187.

¹⁸³ Mezei: i. m. (182), p. 187.

¹⁸⁴ Mezei: i. m. (182).

¹⁸⁵ Mezei: i. m. (182).

¹⁸⁶ Mezei: i. m. (182).

¹⁸⁷ Althaf Marsoof: The Blocking Injunction – A Critical Review of Its Implementation in the United Kingdom Within the Legal Framework of the European Union. Max Planck Institute for Innovation and Competition, Munich, 2015 (Published online 1 September 2015), p. 634.

számára elsőként teszik hozzáférhetővé és láthatóvá a jogsértő tartalmakat,¹⁸⁸ így első lépésben a legtanácsosabb e gyors és olcsó módját választani a jogérvényesítésnek, hiszen az üzemeltetők a tudomásszerzés után „két klikkeléssel” eltávolíthatják a nem kívánt tartalmakat a honlapról.¹⁸⁹

Az eljárás alapesete mellőz bármiféle állami segítséget és kényszerítő mechanizmust, mégis fontos eleme a jogérvényesítésnek, hiszen ha a jogsértés tényéről az üzemeltető tudomást szerez, köteles a jogsértő állapotot megszüntetni. Ha ennek eleget tesz, elkerüli a bírói utat és az esetleges kártérítésre való kötelezést.¹⁹⁰

A tárhelyszolgáltatókat és más weblap-üzemeltetőket terhelő kötelezettséget az Elker-irányelv 14. cikk (1) bekezdésének *b*) pontja tartalmazza, amely kimondja, hogy az a szolgáltató, amelyik tudomást szerez a jogellenes tevékenységről vagy információról, haladéktalanul intézkedni köteles az információ eltávolításáról, vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.

Az eljárás két konjunktív fogalmi elemből kapcsolódik össze, amelynek csak az egyik része a már említett eltávolítás. A jogintézmény elnevezése is utal arra a már említett sajátosságra, hogy ezen jogorvoslati eszköz igénybevétele a jogosultak egybehangzó akaratán kell alapulnia, két egymás felé irányuló, egymásból következő magatartásból kell fakadnia. Az értesítés szabályait hazánkban az Elker-törvény 13. §-a nevesíti, kimondva, hogy a jogosult, akinek a művén fennálló jogát a szolgáltató által hozzáférhetővé tett információ sérti, teljes bizonyító erejű magánokiratban vagy közokiratban értesítheti a szolgáltatót, és felhívhatja a jogsértő tartalom eltávolítására. Az értesítésnek a lehető legpontosabban meg kell határozni a sérelem tárgyát és a jogsértést valószínűsítő tényeket, az azonosításhoz szükséges adatokat és a jogosult adatait. Az értesítés után a szolgáltatónak a lehető leggyorsabban intézkednie kell a tartalom eltávolítása érdekében,¹⁹¹ amire az Elker-törvény 12 órás időkeretet szab az értesítés kézhezvételétől számítva, ezt követően pedig három nap áll a szolgáltató rendelkezésére, hogy értesítse az eltávolított információt elhelyező felhasználót.¹⁹²

¹⁸⁸ *Marsoof*: i. m. (187), p. 633.

¹⁸⁹ Érdekes és az uniós jogalkalmazás szempontjából is megfontolásra érdemes döntés született az Egyesült Államokban Stephanie Lenz ügyében. A Ninth Circuit ugyanis kimondta, hogy az értesítési és eltávolítási eljárás megkezdése előtt a jogosultaknak meg kell győződniük arról, hogy az eltávolítani kívánt tartalom megfelel-e a fair use-teszt kritériumainak. A döntés egyértelműen a jogosultak „abszolút hatalmát” kívánja áttörni, egyensúlyt teremtve ezzel a felhasználók, az üzemeltetők és a jogosultak között, amely balanszírozás az Unióban is megfigyelhető, igaz ott egyéb – később bemutatásra kerülő – garanciák mentén. A döntésről lásd: *Ben Sisario*: YouTube ‘Dancing Baby’ Copyright Ruling Sets Fair Use Guideline. New York Times, 9. 14. 2015 (http://www.nytimes.com/2015/09/15/business/media/youtube-dancing-baby-copyright-ruling-sets-fair-use-guideline.html?_r=0 letöltés ideje: 2015. október 10.), továbbá: *Stephanie Lenz v. Universal Music Corp., et al.*, 801 F.3d 1126 (2015).

¹⁹⁰ *Marsoof*: i. m. (187), p. 633.

¹⁹¹ *Mezei Péter*: Digitális sampling és fájlcsere. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Összehasonlító Jogi Intézete, Szeged, 2010, p. 218.

¹⁹² Elker-törvény, 13. § (2)–(4) bekezdés.

Az eljárás nem vezethet mindig eredményre, hiszen számos esetben a weboldal teljes profilja az illegális tartalmak hozzáférhetővé tételére épül (lásd pl. PirateBay). Az ilyen oldalak üzemeltetői figyelmen kívül hagyják a felszólításokat, eltávolítási kötelezettségüknek nem tesznek eleget.¹⁹³ Az eljárás inkább a legálisan üzemelő tárhelyszolgáltatók esetében lehet hasznos, ahol az Elker-irányelvben is nevesített kimentési lehetőségként áll előttük a jogsértő tartalmak tudomásszerzést követő eltávolítása.

A jogkövető magatartásra önmagában tehát nem elég sem a jog írott szövege, sem pedig a jogosultak figyelmeztetése a jogsértés abbahagyására. Elégséges lehet azonban egy kellően elrettentő erejű – rendszerint igen magas bírságot kilátásba helyező – bírósági döntés, amelynek hatására még a főként illegális célokat szolgáló oldalak üzemeltetői is olykor-olykor meghátrálnak.¹⁹⁴

Az értesítési és eltávolítási eljárás nemcsak szerzői jogi jogsértések meggátolására használható, hanem sok más, interneten fellelhető tartalom eltávolítására is. Az eltávolítás gyakran mögöttes szándékot rejt, amely irányulhat nem kívánt vallási ideológiák eltávolítására, üzleti versenytársakkal szembeni előny szerzésére, blogok, kritikák és más politikai tartalmak elérhetetlenné tételére.¹⁹⁵ Mivel az eljárás lényege, hogy a szerzői jogi jogosultak bizonyítási eljárás nélküli kérhetik a tartalmak eltávolítását, ezért fontos a jóhiszeműségük vizsgálata. Mivel a magyar szerzői jog a polgári jog mint anyajog normarendszeréből táplálkozik, így nem lehet kétség, amennyiben kiderül az eltávolítást kérő rosszhiszeműsége, nem kerülhet sor a tartalom eltávolítására. Ugyanezen elv érvényesül az amerikai joggyakorlatban is. Az amerikai szerzői jogi törvény¹⁹⁶ előírja, hogy a jogosultnak jóhiszeműen kell feltételeznie, hogy művét az ő vagy más jogosult, illetve a törvény engedélye nélkül használták fel.¹⁹⁷ Enélkül helye lehet a tartalom „visszahelyezésének” (*putback*).¹⁹⁸

Az ismételten elérhetővé tétel kérdését az Elker-törvény is szabályozza. A jogában sértett fél ugyanis az eltávolítás tényét tartalmazó értesítés kézhezvételét követő nyolc napon belül teljes bizonyító erejű magánokiratban kifogással élhet az eljárás ellen. A kifogásról a szolgáltatónak értesítenie kell a jogosultat, majd az elérhetetlenné tett információt haladéktalanul

¹⁹³ *Amanda Wilson Denton*: International copyright enforcement: the lasting value of 20th century tools, and the tools of the next generation. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 10. évf. 4. sz., p. 289.

¹⁹⁴ A Mininova csak azután volt hajlandó eltávolítani a torrentfájlok zömét, miután az ügyben eljáró bíróság max. 5 millió euró bírság megfizetésére kívánta kötelezni, amennyiben a megszabott határidőn belül nem teszi elérhetetlenné a jogsértő torrentfájlokat. Lásd: *Mezei Péter*: A fájlcsere dilemma – A perek lassúak, az internet gyors. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012, p. 126.

¹⁹⁵ *Benjamin Wilson*: Notice, Takedown, and the Good-Faith Standard: How to Protect Internet Users From Bad-faith Removal of Web Content, *Saint Louis University Public Law Review*, 29. évf. 2. sz., 2010, p. 614–615.

¹⁹⁶ U.S. Copyright Act, 512. § (c) bekezdés (3) pont (v) alpont.

¹⁹⁷ *Wilson*: i. m. (195), p. 619.

¹⁹⁸ *Wilson*: i. m. (195), p. 615.

újra elérhetővé kell tennie. Az ideiglenes elérhetővé tétel mindaddig fennmarad, ameddig a jogosult peres eljárásban nem tudja bizonyítani az információ jogsértő voltát.¹⁹⁹

2.4. Blokkolás

Az interneten elérhető tartalmak blokkolása nemcsak a szerzői jog igénybe vehető eszközeit gazdagította, hanem egy sor más – egyéni és közérdekű – esetben lehetővé tette a nem kívánt tartalmak elérésének a korlátozását. A tartalmakat nyilvánosságához közvetítő weboldalak csoportosíthatók aszerint, hogy kifejezetten a jogsértés elősegítésére alkották meg őket (Newzbin, Pirate Bay, Popcorn Time), vagy alapvetően jogszerűen működnek ugyan, de fellelhetők rajtuk nem kívánt tartalmak is. Ne feledjük azt sem, hogy a fájlcsere, annak ellenére, hogy az adatforgalom javát az illegális alkotások adják, számos esetben használható legális megosztásra is, így a teljes körű és tartós elérhetlenné tétel aggályos.

A blokkolás közel 20 éve íródó történetében számos variáció alakult ki. Ezek közé tartoznak az egyszerű, felhasználói szinten (*in-home solutions*) alkalmazható blokkolások és szűrések (tűzfal, spamszűrő, hirdetésblokkoló, antivírusszoftverek);²⁰⁰ a szolgáltatók által rendszeresített mechanizmusok (weboldalak blokkolása ideiglenes intézkedésként, a biztonságos böngészést elősegítő alkalmazások);²⁰¹ az intézményi szinten végzett tartalomkorlátozás és -szűrés; illetve a kormányzati szinten alkalmazott, elsősorban politikailag káros tartalmakkal szembeni fellépés.²⁰²

Amint azt fentebb láttuk, a notice and takedown kikerüli az igazságszolgáltatás útját, a felek maguk között igyekeznek megoldani a jogvitát. Ha ez nem vezet eredményre, vagy a jogosultak eleve eltekintenek az alkalmazásától, akkor kerülhet sor az online jogsértésből származó hátrányok blokkolás útján való enyhítésére.²⁰³ A jogintézmény alapjait az Infosoc-irányelv 8. cikk (3) bekezdése rakja le, amely kötelezi a tagállamokat, hogy biztosítsák a szerzői jogukban megsértett jogosultak részére a blokkoláshoz és más ideiglenes intézkedésekhez szükséges bírósági végzések kibocsátásának a lehetőségét.²⁰⁴ A végzéseket a közvetítő

¹⁹⁹ 2001. évi CVIII. törvény, 13.§ (6)–(8) bekezdés.

²⁰⁰ Ofcom Advice: “Site Blocking” to reduce online copyright infringement – A review of sections 17 and 18 of the Digital Economy Act, 2010. p. 26–27 (<http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/internet/site-blocking.pdf> letöltés ideje: 2016. január 25.).

²⁰¹ Érdekes megközelítést tartalmazott egy holland jogérvényesítési szervezet, a BREIN érvelése. A holland internetszolgáltatókkal (Ziggo és XS4ALL) folytatott jogvitájában igyekezett felhívni a figyelmet arra, hogy amíg a szolgáltató az elektronikus üzenetek levélszemétét, az ún. spamet szűri és blokkolja, mivel azokat az ügyfelek nem preferálják, addig ugyanezt nem teszi meg a torrentoldalakkal szemben, hiszen azokat a felhasználók kifejezetten hasznosnak találják. [Lásd: Pirate Bay Blocking Orders Should be Overturned Under EU Law, ISPS Argue (<https://torrentfreak.com/pirate-bay-blocking-orders-should-be-overturned-under-eu-law-isps-argue-130919/> letöltés ideje: 2015. december 03.).].

²⁰² *Parti Katalin*: „10 dolog, amit utálok benned”, avagy a kormányzati szintű internet-blokkolás kritikája a német törvény kapcsán. Infokommunikáció és Jog, 2010. 3. sz., p. 97.

²⁰³ *Marsoof*: i. m. (187), p. 634.

²⁰⁴ *Marsoof*: i. m. (187), p. 634.

szolgáltatókkal szemben bocsátják ki, akiknek a szolgáltatásait harmadik személyek szerzői jog vagy szomszédos jogok megsértése céljából veszik igénybe.²⁰⁵ A célzott intézkedésnek arányosnak és visszatartó erejűnek kell lennie, amely alkalmas arra, hogy a jogsértő tartalmakhoz való hozzáféréstől elzárják a szolgáltató hálózatát igénybe vevő felhasználókat.²⁰⁶ A végzés formájában hozott *ideiglenes intézkedésnek azonnalinak és hatékonynak* kell lennie, amelyet a szellemi tulajdon-jogok megsértésének megelőzése érdekében hoz meg a bíróság.²⁰⁷ A végzés kötelezettje olyan közvetítő szolgáltató, akinek a szolgáltatásait harmadik személy a szellemi tulajdon-jog, szerzői vagy szomszédos jog megsértésére veszi igénybe, és amely szolgáltató az Infosoc-irányelv hatálya alá tartozik.²⁰⁸

Az Infosoc- és a jogérvényesítési irányelv által támasztott követelményrendszer az uniós jogba átültetett TRIPS-megállapodás²⁰⁹ elvárásait egészítette ki, tette precízebbé. A TRIPS-megállapodás a szellemi tulajdon-jogok megsértése esetére *azonnali és hatékony eljárást* helyez kilátásba. Az ideiglenes intézkedések (*provisional measures*) között azonban csak az észszerűen fellelhető bizonyítékok bemutatását, a biztosítékot vagy ezzel egyenértékű garanciát nevesíti. Minderre abban az esetben kerülhet sor, ha a késelem helyrehozhatatlan kárt okozna, vagy fennáll a bizonyíték megsemmisítésének a kockázata. Látható tehát, hogy a digitális térben elkövetett szerzői jogi jogsértések kivédésének eszköztára hiányosságokat mutatott, amelyeket a hivatkozott két irányelv megnyugtató módon pótolni tudott.²¹⁰

A blokkolás célja nemcsak a már bekövetkezett jogsérelem orvoslása, hanem annak a megelőzése, hogy a jogsértő tartalmakhoz a felhasználók hozzáférjenek, és újabb jogsértést kövessenek el. Nem világos ugyanakkor, hogy a jogosultaknak kell-e, és ha igen, milyen formában bizonyítani a jogsérelem bekövetkeztét. A jogérvényesítési irányelv 9. cikkének (3) bekezdésében előírja, hogy a felperes bármely rendelkezésre álló bizonyíték szolgáltatásával támassza alá, hogy ő a jogosult, és hogy jogát sérelem érte, vagy a jogsértés veszélye fennáll. Ugyanakkor éppen a megelőzés előfeltétele az, hogy a jogosultak anélkül is felléphessenek, hogy bizonyítanak, a blokkolásra kötelezett szolgáltató ügyfelei valóban megtekintik a védelem alatt álló műveket.²¹¹ A kérdés megválaszolása végett szükséges lenne eldönteni,

²⁰⁵ Infosoc-irányelv, 8. cikk (3) bekezdés.

²⁰⁶ Uo. (1) bekezdés.

²⁰⁷ 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről, 50. cikk, 1. a) pont.

²⁰⁸ 2004/48/EK irányelv a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről, 9. cikk, (1) bekezdés a) pont (a továbbiakban jogérvényesítési irányelv).

²⁰⁹ Agreement on Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights. Az egyezményt a Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organisation, WTO) keretében fogadták el 1994-ben. Az egyezmény a csatlakozó tagok számára minimumszabályokat ír elő a szellemi alkotások területén. Magyarországon kihirdette az 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről.

²¹⁰ TRIPS-megállapodás, 50. Cikk (1)–(2) bekezdés.

²¹¹ UPC Telekabel Wien-ítélet, 38. pont.

hogya a blokkolás jogintézményének bevezetésével mi volt a jogalkotó célja. Vajon arra törekedtek-e, hogy a már kialakult jogsértést megszüntessék, vagy pedig – mivel az előbbire a blokkolással nem, csakis a tartalom eltávolításával van lehetőség – a felhasználók távollétével a további jogsértéseket megelőzzék? Álláspontunk szerint a bizonyítás mellőzése jelentős mértékben elbillentené az egyensúlyra törekvő mérleg nyelvét a jogosultak javára, főleg akkor, ha nemcsak a bizonyítást, hanem az alperes szolgáltató meghallgatását is elmulasztanák, amire akkor van csak lehetőség, ha a késedelem, amit az alperes szolgáltató kifogása okoz, a jogosult számára helyrehozhatatlan kárt okozna.²¹²

2.4.1. A blokkolás technikai háttere és legnagyobb kockázata, a megkerülés (circumvention)

A blokkolásra kötelező végzések ún. *notice and block* rezsimként²¹³ működnek, vagyis a szolgáltatónak tudomása kell, hogy legyen az alapul fekvő jogsértésről és a blokkolni kívánt weboldal tulajdonságairól, ideértve az IP-címet és az URL-t is.²¹⁴ Erre azért van szükség, hogy a szolgáltató a támadott weboldal IP-címét²¹⁵ és URL-jét²¹⁶ is blokkolni tudja. Minden weboldal, amelynek működtetéséről egy szerver gondoskodik, rendelkezik egyedi címmel, az *internetprotokoll*-címmel. Minden szolgáltató rendelkezésére áll egy adatbázis, ez az ún. DNS (Domain Name System), amely tartalmazza az IP-címeket és a hozzá kapcsolódó doménneveket. Amikor egy felhasználó csatlakozni kíván egy megadott weboldalhoz, a doménnevet a szolgáltató DNS-rendszere alakítja át IP-címmé.²¹⁷

A blokkolás kivitelezésére technikailag több metódus létezik:

a) lehetőség van arra, hogy a szolgáltató a DNS-rendszeréből törölje vagy módosítsa a támadott weboldal IP-címét. Ha egy felhasználó ezt követően megpróbál felcsatlakozni a megtekinteni kívánt weboldalra, akkor a szolgáltató rendszere vagy azt jelzi, hogy ilyen IP-cím nem létezik, vagy a felhasználót elirányítja egy másik weboldalra.²¹⁸

b) A szolgáltatók megtehetik azt is, hogy egy hálózati eszközt, nevezetesen a routert [border gateway (edge) router] használják az IP-címek blokkolásához. Ekkor a szolgáltató által átkonfigurált router a felhasználó kérését vagy „elhagyja”, figyelmen kívül hagyja, vagy

²¹² Jogérvényesítési irányelv, 9. cikk (4) bekezdés.

²¹³ *Marsoof*: i. m. (187), p. 651.

²¹⁴ *Marsoof*: i. m. (187), p. 653.

²¹⁵ Az IP-cím egyedi hálózati azonosítókód, amellyel az egymással kommunikáló számítógépek egymást azonosítani tudják. Mivel a címek számkombinációkból épülnek fel, és minden elem 255-ig mehet, ezért napjainkban már inkább az ún. dinamikus IP-címek kedveltek, amelyeket a szolgáltató oszt ki a felcsatlakozás pillanatában a felhasználónak, majd a lecsatlakozáskor elvesz.

²¹⁶ Az URL (Uniform Resource Locator) a webcím, ún. egységes erőforrás-azonosító, amely magában foglalja az interneten keresett dokumentumok négy alapinformációját; a célgéppel történő kommunikáció protokollját, a tartomány nevét, a cél gép hálózati portjának számát és a fájlhoz vezető elérési utat.

²¹⁷ *Marsoof*: i. m. (187), p. 652.

²¹⁸ [2014] EWHC 3354 (Ch) Cartier International AG, Montblanc-Simplo GmbH, Richemont International SA (Richemont and others) v. British Sky Broadcasting Ltd, British Telecommunication PLC, EE Ltd., Talktalk Telecom Ltd., Virgin Media Ltd. (Sky and others), (2014. október 17.), 25. pont i).

pedig elirányítja egy, a szolgáltató által megadott IP-címre. Ezzel a megoldással a felhasználó és a weboldal közötti kommunikációt lehet blokkolni akkor is, ha a megtekinteni kívánt weboldal DNS-rendszerben tárolt IP-címe megfelelő volt.²¹⁹

c) Az URL-címek blokkolása során a szolgáltatók az adatforgalmat figyelik. Ha egy felhasználó egy olyan URL-címre kíván felcsatlakozni, amely egy támadott weboldalhoz tartozik, akkor ezt a szolgáltató a fentebb leírt IP-cím eltérítésével vagy blokkolásával teszi lehetetlenné.²²⁰ Az adatforgalom megfigyelése történhet az ún. *deep packet inspection* (mélyreható csomagellenőrzés) módszerrel, amely a megtekinteni kívánt tartalmat kulcsszavanként ellenőrizve vizsgálja, majd blokkol a tiltólistán szereplő kulcsszavak szerint.²²¹

d) Egyes szolgáltatók ún. kétfokozatú rendszert (*two-stage system*) alkalmaznak. Az első fokozatban az IP-címet térítik el, a másodikban pedig az URL-címeket blokkolják. Ha az első lépcsőben a felhasználó olyan oldalra kíván csatlakozni, amelyen blokkolt tartalom található, akkor életbe lép a második lépcsőfok, vagyis a felhasználó kérését eltérítik. A második lépcsőben az adatforgalmat, amely a blokkolt URL-hez vagy IP-címhez kapcsolódik, megállítják. Mind a c), mind pedig a d) pontban alkalmazott módszerhez ún. proxy (helyettesítő, közvetítő) szervereket használnak, amelyek a felhasználók kéréseit egy közbenő elemként egy másik szerverhez irányítják.²²²

A szolgáltatóknak tehát többféle variáció és a technikai fölény is a rendelkezésükre áll, némi hozzáértéssel ezek az erőfeszítések mégis könnyedén kijátszhatók, a blokkolás megkerülhető. Ehhez nem kell más, csak érteni az IP-cím és URL megváltoztatásának módjához,²²³ vagy proxy szerverek, virtuális magánhálózatok (VPN)²²⁴ közbeiktatásával „átugrani” az akadályt.²²⁵ A megkerülésre egyébiránt maguk a torrentoldalak is bátorítanak.²²⁶

Napjaink komplex jogsértő magatartástípusaira csak úgy lehet hatékony válaszokat adni, ha azok maguk is hasonlóképpen összetettek, kombináltak. Éppen ezért a blokkolás is csak akkor lehet megfelelően hatékony, ha a különböző technológiákat egymással vegyítve alkalmazzák. Ezzel lehetővé válhat, hogy az elszigetelni kívánt weboldal ne törhessen ki oly

²¹⁹ Richemont v. Sky, 25. pont ii).

²²⁰ Uo. 25. pont iii).

²²¹ *Parti*: i. m. (202), p. 98.

²²² Richemont and others v. Sky and others, 25. pont iv).

²²³ *Marsoof*: i. m. (187), p. 653.

²²⁴ A Virtual Private Network egy olyan hálózat, amelynek segítségével az eredeti hálózaton rejtve maradnak az átmenő adatok. A VPN-eket vagy a routerekbe építik be, vagy pedig szoftverek segítségével működtetik.

²²⁵ Richemont and others v. Sky and others, 26–27. pont.

²²⁶ A Pirate Bay többek között VPN-szoftverek, a TOR, és egyéb módszerek alkalmazását javasolja, ha pedig ezek nem működnek, akkor proxy szerver közbeiktatását tartják a legkézenfekvőbb megoldásnak. Lásd: Which are the Best Anonymus VPN Providers? (<https://torrentfreak.com/anonymus-vpn-service-provider-review-2015-150228/>, letöltés ideje: 2015. december 7.), illetve Pirate Bay Enjoys 12 Million Traffic Boots, Shares Unblocking Tips (<https://torrentfreak.com/pirate-bay-enjoys-12-million-traffic-boost-shares-unblocking-tips-120502/>, letöltés ideje: 2015. december 7.).

könnyedén a „kordon” mögül.²²⁷ Ilyen vegyes, továbbfejlesztett (*hybrid*) mechanizmus lehet a DNS-rendszer kiterjesztett védelme, a *DNS Security Extension* (DNSSEC), illetve a *DNS Response Policy Zones* (DNS RPZ). Az utóbbi egy nyílt forráskódú szoftver, amelyet főként Linux és Unix operációs rendszerre fejlesztettek, és egy központi szerver által folyamatosan frissített listát tartalmaznak a feketelistára helyezett weboldalakról. Az előbbi egy digitális aláírás, amely megerősíti a DNS forrásának hitelességét egy tanúsítványlánc beiktatásával. A megoldással kiküszöbölhetővé válnak olyan, a DNS-adatbázisokat támadó vírusok, amelyekkel a kibertér bűnelkövetői igyekeznek a végfelhasználókat az általuk kiválasztott oldalakra átirányítani.²²⁸

2.4.2. Joghatósági problémák

Még nagyobb gondot jelent – és nemcsak a blokkolás, hanem a notice and takedown esetében is –, hogy a támadott weblapok szervereit az üzemeltetők egyszerűen elköltöztetik másik országba. Tipikusan olyan helyre – harmadik vagy offshore országokba –, amely kívül esik akár az Európai Gazdasági Térség, akár Észak-Amerika államainak joghatósági hatókörén.²²⁹ Az internet ráadásul már régen lebontott mindenfajta országhatárt, így egy jogsértés igen komoly nemzetközi magánjogi problémákat is felvet. A szerzői jogok a világ legtöbb országában védelmet élveznek, ez pedig megtöbbszörözheti a joghatóságot, főleg akkor, ha a jogsértésre több országban is sor kerül, amelyek közül egyik az Európai Gazdasági Térségen kívül helyezkedik el. Ekkor a sérelem orvoslására mindenhol lehetőség nyílik, ahol azokat a jogosultak elszenveték.²³⁰ A jogosultak helyzete kevésbé hátrányos, ha a világnak kizárólag azon régióját vesszük figyelembe, ahol az Európai Unió vonatkozó normái érvényesülnek. Ezek világos kereteket szabnak mind a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok érvényesítése,²³¹ mind a polgári peres eljárások esetére.²³²

A probléma vizsgálata azért is fontos, mert egy adott joghatósági területen akár több szolgáltató is működhet, vagy egy szolgáltató több országban is jelen lehet. Ha ez utóbbi helyzet fennáll, akkor lehetőség van arra, hogy a támadott weboldalt egyszerre több országban is blokkolják.²³³ Ha viszont csak az egyik országban kerül sor az intézkedésre, attól a tartalom egy másik – akár szomszédos – országból könnyen hozzáférhető marad.²³⁴ Az azonban

²²⁷ I. m. (200), p. 41.

²²⁸ I. m. (200), p. 42.

²²⁹ Marsoof: i. m. (187), p. 654.

²³⁰ Marsoof: i. m. (187), p. 655.

²³¹ E téren a legfontosabb nemzetközi magánjogi kapcsoló tényező a területiség elve.

²³² E körben a kapcsoló tényezők egybecsengenek, ugyanis mind az actor sequitur forum rei elve (a felperes követi az alperes fórumát), mind pedig a károkozás helye szerinti eljárás elve szerződésen kívüli károkozás esetén az alperes lakóhelye szerinti fórum joghatóságát köti ki. Lásd: Nagy Csongor István: Nemzetközi Magánjog. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012, p. 80, 208–215.

²³³ Marsoof: i. m. (187), p. 655.

²³⁴ Marsoof: i. m. (187), p. 655.

meglehetősen ritka, hogy egy országban csak egy szolgáltató legyen monopolhelyzetben, így a pajzson könnyen rés keletkezhet, hiszen ha nem egyszerre lépnek fel az összes piacon lévő szolgáltató ellen, akkor előfordulhat, hogy „A” szolgáltató blokkolja ugyan a hozzáférést, „B” viszont nem, így „B” felhasználói továbbra is hozzáférhetnek a jogsértő tartalomhoz.²³⁵ Ugyanezt akár „A” előfizető felhasználói is megtehetik egy egyszerű proxy szerver közbeiktatásával.

2.4.3. A feleket védő eljárásjogi garanciák

Noha az alább ismertetésre kerülő Richemont v. Sky-ügy nem szerzői, hanem védjegyjogi területen született, mégis releváns és eljárásjogi szempontból lényeges adalékokkal egészítette ki a blokkolás rezsimjét. Lefektetésre kerültek benne olyan garanciák, amelyek a felek közötti egyensúlyt hivatottak biztosítani. Amennyiben a végzés tartalmával nem elégedettek, mind a szolgáltatók, mind a támadott weboldal üzemeltetői fellebbezhetnek a bírósághoz a végzés visszavonása vagy megváltoztatása iránt a körülményekben beállott jelentős változás esetén. Ezt a jogosultságot biztosítani kell a felhasználók számára is, hogy a rájuk nézve hátrányos döntéseket érdemben befolyásolhassák. Ahhoz, hogy a végzésben foglalt kötelezettségnek maradéktalanul eleget tudjon tenni, a blokkolásra kötelezett szolgáltatót megfelelő és pontos információkkal kell ellátni, a felhasználókat pedig a blokkolás tényéről és a jogorvoslat lehetőségéről kell tájékoztatni. Ha a támadott weboldalt blokkolták, az intézkedésnek addig kell tartani, ameddig a jogsértés fennáll, vagy a szankció további fenntartásáról maga a szolgáltató vagy a bíróság nem rendelkezik.²³⁶

3. KITEKINTÉS – AMIT A VÉDJEGYJOG A BLOKKOLÁS INTÉZMÉNYÉHEZ HOZZÁTETT

A weblapok blokkolásának nemcsak a szerzői és szomszédos jogok megsértése esetén van helye, hanem egyéb, pl. védjegyjogi jogsértés esetén is. A hasonló típusú esetek közül a Richemont International S.A. v. British Sky Broadcasting Ltd-ügyet érdemes közelebbről megvizsgálunk. A luxusmárkák, ékszerek, karórák és íróeszközök védjegyeit birtokló felperes társaság bírósághoz fordult blokkoló végzés kibocsátása végett, amellyel jó néhány közvetítő szolgáltatót²³⁷ arra kívánt kötelezni, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket annak

²³⁵ Ugyan egyelőre meglehetősen utópisztikus, a jogkimerülés intézményének analógiájára ajánlatos lenne legalább közösségi szinten eljárni a gondolattal, hogy a blokkolást regionális szintre emelve kötelezővé tegyünk egyfajta egységes, minden tagállamban kötelező blokkolási végzést, amely alapulhatna egy „feketelistán”, amelyre a „lator” oldalak IP-címei/URL-jei és egyéb releváns adatai kerülnének fel, és amelyet minden tagállamban blokkolni kellene.

²³⁶ *Marsoof*: i. m. (187), p. 650.

²³⁷ Sky, BT, EE, TalkTalk, Telefonica (O2) és Virgin Media.

érdekében, hogy megelőzzék vagy korlátozzák a hozzáférést olyan weblapokhoz, amelyeken a cégcsoport márkáinak hamisított változatait kínálták.²³⁸

A röviden citált jogeset két dologra hívja fel a figyelmet. Egyrészt mindkét esetben a támadott weblapon jogsértő tartalom található. Amíg azonban a védjegy esetében a felhasználók maguk nem vesznek részt a hamisítás elkövetésében, csak a honlapra elhelyezett terméket tudják elérni, illetve megvásárolni, addig a szerzői és szomszédos jogok sérelmét a felhasználók maguk is elkövetik azzal, ha a már eleve jogsértő tartalmat a weblapról saját számítógépükre többszörözik. A különbségből fakadóan a blokkolással elérni kívánt cél sem teljesen ugyanaz. A védjegy esetében a blokkolással csak azt kívánják megakadályozni, hogy a felhasználók hozzáférjenek a hamisított termékekhez, a szerzői jog esetében azonban azt is meg kívánják akadályozni, hogy saját felhasználóik a jogsértésben magában részt vegyenek.²³⁹

Az összehasonlításon túl a védjegyjogi esetjog – éppen az imént felhívott jogeset – kifejlesztett négy *küszöbfaktort* (*threshold factors*), amelyek alkalmazása a szerzői jogi jogsértések esetén is megfontolandó lenne. A *Richemont v. Sky*-ügyben kibocsátott végzést az alábbi négy faktorra alapították: 1. az internetszolgáltatók közvetítő szolgáltatónak minősülnek, 2. a blokkolással támadott weboldal üzemeltetői részesei voltak a védjegyjogi jogsértésnek, 3. az üzemeltetők a hamisítványokat a szolgáltatók hálózatának a felhasználásával kívánták eljuttatni a célközönséghez, 4. és végül a közvetítő szolgáltatónak ténylegesen tudomása volt a jogsértés tényéről.²⁴⁰

A védjegyjog területén született, a közvetítő szolgáltatók felelősségét elemző ítéletek közül a *L'Oréal v. eBay*-ügy²⁴¹ is kiemelkedő jelentőséggel bír.

A felperesek termékeiket zárt forgalmazói hálózat útján értékesítik, egyben megtiltva a szerződéses forgalmazóknak, hogy termékeiket más forgalmazókon keresztül értékesítsék, illetve más forgalmazókat lássanak el vele. Az alperesek az eBay elektronikus áruház felületén 17 tárgy adásvételi szerződését kötötték meg harmadik személy felhasználókkal. E termékek között kettő a L'ORÉAL védjegy meghamisításával került forgalomba, a további 15 termék pedig az értékesítés révén sértette a védjegyoltalom jogosultját, hiszen azon termékeket nem szánták értékesítésre, illetőleg nem az EGT-ben, hanem az észak-amerikai piacon szerették volna őket adásvétel tárgyává tenni.²⁴² A felperes szerint tehát az eBay felel a védjegyek használatáért, mivel azokat az oldalán közzétette. Az eBay védelmére érvként hozta fel, hogy a webáruház felhasználói feltételei között szigorúan tiltja a hamisított termékek árusítását és a védjegyhez fűződő jogok megsértését.²⁴³

²³⁸ *Richemont v. Sky*, 12. pont.

²³⁹ *Marsoof*: i. m. (187), p. 643.

²⁴⁰ *Richemont v. Sky*, 142–157. pont.

²⁴¹ *L'Oréal és társai-ítélet*, C-324/09, ECLI:EU:C:2011:474 (2011. július 12.).

²⁴² Uo. 27–29. és 33–36. pont.

²⁴³ Uo. 38. és 30. pont.

Az ügyben eljáró bíróság a jogvitát előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Unió Bírósága elé utalta. Egyidejűleg megállapított egy, az elektronikus jogérvényesítés szempontjából is fontos tény, nevezetesen azt, hogy az eBay a felhasználási feltételek betartatása érdekében szoftveres szűrőmechanizmusokat működtetett, valamint a „VeRO (*Verified Rights Owner*) elnevezésű értesítő és eltávolító rendszert is kifejlesztette, lehetővé téve a jogsértő hirdetések felkutatását és eltávolítását. E programot a felperes L'Oréal nem találta kielégítőnek, így igénybe sem kívánta azt venni.²⁴⁴

A döntéshozatalra előterjesztett tíz fő kérdésből az utolsó kettő irányult arra, hogy az eBay – mint az Elker-irányelv hatálya alá tartozó szolgáltató – felelősséggel tartozik-e a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információ tárolásáért, továbbá ha tényleges tudomással bír a jogsértés tényéről, akkor eltiltható-e a jövőre nézve a további jogsértéstől, illetve a jogsértés folytatásától, amennyiben a szolgáltatását harmadik személy arra használja fel, hogy lajstromozott védjegyet bitoroljon?²⁴⁵

Az Európai Unió Bírósága az utolsó két kérdésre adott válaszában megállapította, hogy az áruk internetes adásvételét elősegítő weboldal szolgáltatásnak minősül, amely adott esetben tevélegesen is segíti az eladást a felkínált termék megjelenítésének optimalizálásában. Az sem vitatható, hogy az eBay a felhasználók által szolgáltatott adatokat a szerverein tárolja, ráadásul a felületén keresztül eladott termékek után százalékos díjazásban részesül. Mivel az eBay adásvételt segítő tevékenysége, valamint a felperesek értesítése révén tudomással bírt a jogsértésről, ezért nem mentesülhet a közvetítőket terhelő felelősség alól.²⁴⁶ Ha pedig a felelősség megállapítható, helye van a jogsértésektől való eltiltásnak akár a jövőre nézve is.²⁴⁷ Ez azonban nem jelentheti valamennyi ügyfél összes adatának tevélegesen nyomon követését, mert az ilyen általános nyomomonkövetési kötelezettség aránytalan és méltánytalan lenne, valamint akadályozhatná a jogszerű kereskedelmet.²⁴⁸

A két védjegyjogi jogvita során megállapítást nyert tételek szembetűnő hasonlóságot mutatnak a korábban feltárt szerzői jogi felelősségi lépcsőkkel. Azokban az esetekben is megállapítást nyert, hogy az internethozzáférés-szolgáltatók a közeg biztosításával továbbközvetítik, sőt, adott esetben tevélegesen is segítik a jogsértést. A jogsértő weboldalak a felhasználókkal együttesen felelnek, ha tudomásuk van a jogsértés tényéről. A védjegyjogi jogvitákban keletkezett és blokkolásra kötelező végzés kibocsátásával végződött esetekben különbség tehát csak a jogsértés megvalósulása és mibenléte tekintetében van.

²⁴⁴ Uo. 46. pont.

²⁴⁵ Uo. 50. pont.

²⁴⁶ Uo. 106–124. pont.

²⁴⁷ *Toby Headdon*: Beyond Liability: On the Availability and Scope of Injunctions Against Online Intermediaries After *L'Oréal v eBay*. *European Intellectual Property Law Review*, 2012. 3. sz., p. 138.

²⁴⁸ *L'Oréal v eBay*. 126-127. és 139–140. pont.

4. BLOKKOLT ALAPJOGOK?

A célból, hogy megvizsgáljuk, a blokkolással érintett felek meddig terjeszkedhetnek az érdekvényesítés terepén anélkül, hogy ezzel a másik fél jogait vagy jogos érdekeit veszélyeztetnék, ajánlatos egy képzeletbeli háromszöget felvázolni.²⁴⁹ A háromszög szarainak hipotetikus váza az *arányosság*²⁵⁰ és *méltányosság*²⁵¹ elve, amely egyensúlyt hivatott teremteni a védeni kívánt érdekek és a megtett intézkedések között. E követelményt – amennyiben az Európai Unió jogát vesszük alapul – a tagállamoknak kell elsődlegesen szem előtt tartaniuk, amikor implementálják a már tárgyalt irányelveket. A jogérvényesítési irányelv 3. cikkében általános kötelezettségként írja elő a tagállamok számára, hogy a jogorvoslatoknak méltányosnak, igazságosnak, hatásosnak, arányosnak és elrettentőnek kell lenniük. Azokat úgy kell alkalmazni, hogy ne gátolják a jogszerű kereskedelmet.

A háromszög csúcán a szellemi alkotások jogosultjai helyezkednek el. Részükre a jogi garanciákat számos európai és nemzetközi dokumentumban megtalálhatjuk. Az Európai Unió Alapjogi Charta 17. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy „*a szellemi tulajdon védelmet élvez.*” Az Infosoc-irányelv hasonlóképpen a (3) preambulumbekzdésben kimondja, hogy a harmonizációra az alapvető jogelvek, így különösen a szellemi tulajdont is magába foglaló tulajdon védelme érdekében van szükség. A jogérvényesítési irányelv rögtön az (1) preambulumbekzdésében kiemeli, hogy a „*szellemi tulajdon védelme a belső piac sikerének egyik alapfeltétele.*”

A TRIPS-megállapodás 41. cikk (1) bekezdése kissé bővebben deklarálja a szellemi tulajdon védelmét, amennyiben a szellemitulajdon-jogok megsértése esetére hatékony eljárást helyez kilátásba. Ezzel összecseng a charta 47. cikke is, amely hatékony jogorvoslatot és tisztességes eljárást garantál. A Szellemi Tulajdon Világszervezete (*World Intellectual Property Organization, WIPO*) által 1996-ban elfogadott Szerzői Jogi Szerződés²⁵² 14. cikkében akként rendelkezik, hogy a szerződő felek kötelesek biztosítani, hogy jogrendszerükben rendelkezésre álljanak azok a jogérvényesítési eszközök, amelyek a szerzői jogok megsértése esetére hatékony eljárást tesznek lehetővé.

A háromszög másik csúcán a szolgáltatók helyezkednek el. Kétségtelen, hogy a jogsértések létrejöttében és orvoslásukban is megkerülhetetlen szerepük van, a szellemi tulajdon-

²⁴⁹ Pekka Savola az elképzelt háromszög egyik csúcán elhelyezkedő szolgáltatókat két részre bontja, és külön nevesíti a weboldalak üzemeltetőit. Részükre a legnagyobb alapjogi kockázatot egy közérdek, nevezetesen a külföldi oldalak nemzeti kontrollja jelentheti. Lásd: *Pekka Savola: Proportionality of Website Blocking: Internet Connectivity Providers as Copyright Enforcers. Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law*, 5. évf. 2. sz., 2014, p. 116, 118.

²⁵⁰ UPC Telekabel Wien-ítélet, 46. pont.

²⁵¹ SABAM-ítélet, C-360/10, ECLI:EU:C:2012:85 (2012.február 16.), 34. pont.

²⁵² Magyarországon kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény a Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről.

hoz való jog nem lehet abszolút érvényű és érinthetetlen,²⁵³ nem róhat aránytalan terhet a szolgáltatókra, akiket több jogi garancia is véd.

Az egyik legelső, a szolgáltatókat célzó ügy a Scarlet internethozzáférés-szolgáltató ellen indult.²⁵⁴ A Scarlet ügyfelei a felperes repertoárjába tartozó zeneszámokat töltötték le fájl-cserélő szoftverek segítségével. A SABAM közös jogkezelő szervezet 2004-ben azért fordult a brüsszeli elsőfokú bírósághoz, hogy bírság terhe mellett kötelezze a Scarletet arra, hogy az akadályozza meg vagy lehetetlenné tegye az ügyfelei fájlcsere- tevékenységét.²⁵⁵ Miután a bíróság a SABAM keresetében foglaltaknak helyt adva kötelezte a Scarletet az intézkedések megtételére,²⁵⁶ az fellebbezett, mivel megítélése szerint lehetetlen ilyen blokkoló- és szűrő-rendszereket hatékonyan üzemeltetni. Álláspontja szerint ezek hatékonysága és tartóssága kérdéses, ráadásul a hálózatnak nincs is meg erre a megfelelő kapacitása, és ha még lenne is megoldás, azokat könnyedén ki lehetne játszani a változatos fájlcsere- lő szoftverek révén.²⁵⁷ A hasonló mechanizmusok működtetésének elvárása ezenfelül ellentétes az Elker-irányelv ún. *védett kikötő* (*safe harbour*) intézményével.²⁵⁸ Az Elker-irányelv 15. cikk (1) bekezdése ugyanis kimondja az *általános nyomkövetési kötelezettség tilalmát*: „*a tagállamok nem állapíthatnak meg a szolgáltatókat terhelő olyan általános kötelezettséget, amely szerint ... a szolgáltatások nyújtása során ... továbbított vagy tárolt információkat nyomon kellene követni, vagy ki kellene vizsgálni a jogellenességre utaló tényeket vagy körülményeket.*” Ha általános nyomkövetésre nem is, egyedi esetben azonban kötelezhetők a szolgáltatók nyomkövetésre, továbbá akkor is, ha a tagállamok a nemzeti jogszabályuk alapján erre kötelezik őket.²⁵⁹ Itt is szükséges azonban a megfelelő alapjogi egyensúly fenntartása.

Ha nem is kell erején felüli eszközöket alkalmaznia a szolgáltatóknak, a blokkolás követelményének eleget kell tennie. Ennek eszközeit azonban, függően a rendelkezésre álló forrásoktól és kapacitásoktól, szabadon válogathatja, de figyelemmel arra, hogy az alkalmazott intézkedés összeegyeztethető legyen egyéb kötelezettségekkel és az ellenérdekű felek jogával.²⁶⁰ Az eszköztárban nemcsak a blokkolás található. Az illegális tartalmak internetes forgalmához nagy sávszélességű internetkapcsolat szükséges, amelyet az előfizetők nagyon gyakran bevállaltak azért választanak, hogy minél gyorsabban tudjanak fájlcsere- lést és más hasonló cselekményeket végezni. Erre ráébredve a szolgáltatók korábban maguk is beavat-

²⁵³ SABAM-ítélet, 41. pont.

²⁵⁴ Scarlet Extended-ítélet, C-70/10, ECLI:EU:C:2011:771 (2011. november 24.).

²⁵⁵ Uo. 15–20. pont.

²⁵⁶ Uo. 23. pont.

²⁵⁷ Uo. 24. pont.

²⁵⁸ A védett kikötő intézményét nemcsak az európai, hanem az amerikai szerzői jog is ismeri. A Digital Millennium Copyright Act (DMCA) 1998-as elfogadása után a Code of Laws of the United States of America (U.S.C.) részévé tett szabályozás a U.S.C. 17. könyve (US Copyright Act) 512. §-ában található.

²⁵⁹ 2000/31/EK-irányelv, (47) preambulumbekzdés.

²⁶⁰ UPC Telekabel Wien-ítélet, 52. pont.

koztak a sávzélesség felhasználásába oly módon, hogy a fájlcsereésre nyitva álló kapacitásokkal szemben más adatoknak elsőbbséget engedtek.²⁶¹

Ezt a gyakorlatot mára meghaladottá tette az ún. *netsemlegesség* elve. A szolgáltatók ugyanis nem tehetnek különbséget az interneten fellelhető tartalmak, az elérhető weboldalak és platformok között. Tilos az egymással konkuráló weboldalakat lelassítani vagy elérhetetlenné tenni. Helye lehet ugyanakkor többletköltség ellenében speciális szolgáltatásoknak, de ez nem lehet hátrányos a többi felhasználóra nézve, és nem jelentheti a sávzélesség korlátozását.²⁶² A netsemlegesség elvét előszeretettel hangoztatják a fájlcserelés hívei. A szólásszabadság 21. századi reinkarnációjaként²⁶³ is felfogható alapelv azonban nem abszolút jellegű. Az interneten továbbított adathalmazok pártatlan és független továbbítását²⁶⁴ csak jogszerű célra lehet igénybe venni. Amennyiben akár a közérdek, akár a magánérdek csorbát szenved, helye lehet a korlátozásnak, eltávolításnak, blokkolásnak.

A Scarlet fellebbezését követően a brüsszeli fellebbviteli bíróság arra volt kíváncsi, vajon kötelezhető-e az uniós normák alapján a szolgáltató a teljes ügyfélkörére vonatkozó, megelőző jellegű szűrőrendszert saját költségére és időbeli korlát nélkül alkalmazni, és amennyiben igen, akkor a tagállami bíróságnak minden körülmények között ragaszkodnia kell-e ezen kötelezettség kikényszerítéséhez, vagy pedig a hatékonyság és arányosság figyelembevételével esetleg eltekinthet attól?²⁶⁵

Figyelemmel a fentebb említett safe harbour-doktrínára és a jogérvényesítési irányelv 3. cikkében nevesített méltányosság és igazságosság követelményére, a Scarlettel szemben támasztott követelések irreálisak és a közösségi normákba ütköznek, hiszen az elvárt műszaki megoldás egyet jelentene azzal, hogy a felhasználók teljes adatforgalmát, tevőlegesen ellenőrizze.²⁶⁶ Ez a cselekmény a tájékozódás szabadságának sérelmével járna, mivel a szűrőrendszer nem lenne képes különbséget tenni a jogszerű és a jogszerűtlen adatok között, ez pedig a jogszerű tartalmak adatátvitelének a blokkolásához vezetne.²⁶⁷

Az egy évvel később lezárt SABAM v. Netlog-ügyben a felperes a Netlog tárhelyszolgáltató ellen hasonló követeléssel lépett fel. A Netlog online közösségi hálózati felületet üzemeltet, ahol a felhasználóknak lehetőségük van arra, hogy a profiljukra saját zeneszámokat tölt-

²⁶¹ *Békés Gergely*: Internetszolgáltatók a fájlcsere ellen? Infokommunikáció és Jog, 2009. 5. sz., p. 195.

²⁶² Netsemlegesség: mit jelent pontosan és hogyan érvényesül az EU-ban? Európai Parlamenti Hírek, 2015. október 22. (<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/news-room/20151022STO98701/Netsemlegess%C3%A9g-mit-jelent-pontosan-%C3%A9s-hogyan-%C3%A9rv%C3%A9nyes%C3%BCL-az-EU-ban>, letöltés ideje: 2016. január 26.)

²⁶³ Ahogyan a szólásszabadság is korlátozható, ha azzal más ember emberi méltóságát, becsületét sértik, úgy az internet semlegessége is korlátozható, amennyiben a szolgáltatást bizonyíthatóan jogellenes célra veszik igénybe.

²⁶⁴ *Mezei Péter, Németh László*: A fájlcserelés és a netes semlegesség kihívása a szerzői jog és információs társadalom viszonyára. Információs Társadalom, 2012. 3. sz., p. 103.

²⁶⁵ Scarlet Extended SA v. SABAM, 28. pont.

²⁶⁶ Uo. 40. pont.

²⁶⁷ *Mezei Péter*: A fájlcsere dilemma – A perek lassúak, az internet gyors. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012, p. 192.

senek fel. A feltöltött tartalmak közül azonban több is a SABAM repertoárjába esett.²⁶⁸ A jogkezelő szervezet nem adott engedélyt e zeneművek és audiovizuális alkotások felhasználására, és megfelelő díj fizetésére sem került sor. A SABAM éppen ezért arra szerette volna kötelezni a Netlogot, hogy azonnali hatállyal hagyjon fel a tartalmak nyilvánosság számára történő, engedély nélküli hozzáférhetővé tételével, és a jövőben is tartózkodjon ettől, sőt alakítson ki olyan nyomkövetési mechanizmust, amivel a jövőbeli jogsértéseket is megakadályozza.²⁶⁹

A bíróság az előzetes döntéshozatali eljárásban rámutatott, hogy a teljes ügyfélkörre vonatkozó, megelőző jellegű, saját költségre végrehajtott és időbeli korlátozás nélküli szűrőrendszer alkalmazása ellentétes az Alapjogi Charta 16. cikkében lefektetett követelménnyel, amely a vállalkozás szabadságát kívánja megóvni. Márpedig a SABAM által követelt ideiglenes intézkedések egyértelműen sértik ezen alapjogot, mivel olyan terhet – tipikusan komplex műszaki megoldások kialakítását és működtetését – rónak a szolgáltatóra, amely költségessége révén korlátozza a források szabad felhasználását, és kihat a tevékenység végzésére.²⁷⁰ Figyelembe véve a végrehajtás költségeit, egy oldal blokkolása kb. 10 ezer eurójába kerül egy nagy hozzáférés-szolgáltatónak, ami összességében nem sok, viszont figyelembe véve, hogy egy szolgáltatót rövid időn belül akár többször is bíróság elé citálhatnak az ideiglenes intézkedés kikényszerítése végett, ez meglehetősen nagy teherrel válhat.²⁷¹

A jogosultak a rendelkezésükre álló jogszabályi kereteket maximális mértékben igyekeznek kiaknázni. Nemcsak a jogsértő weboldalak blokkolására törekedhetnek, hanem annál többre is, amely adott esetben sértheti a háromszög harmadik csúcsán elhelyezkedő felhasználók személyes adatok védelméhez, a véleménynyilvánítás szabadságához és a magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogait. A *Promusicae v. Telefónica*-ügyben²⁷² a felperes *Promusicae* közös jogkezelő szervezetként hangfelvételek- és audiovizuális hanghordozók előállítóit és kiadóit képviselte. Az eljáró bíróság előtt azt indítványozta, hogy az az internet-hozzáférés-szolgáltatást nyújtó *Telefónica* ellen hozzon ideiglenes intézkedést, előírva, hogy az fedje fel meghatározott, vele szerződéses jogviszonyban álló felhasználók személyazonosságát, egyéb személyes adatait és IP-címüket. A felperes szerint a felhasználók a *KaZaA* fájlcsere szoftvert felhasználva osztanak meg olyan zeneműveket, amelyek a *Promusicae* ügyfélkörének a repertoárjába tartoznak.²⁷³ Mivel a kérdést a madridi bíróság nem tudta eldönteni, előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult az Európai Unió Bíróságához.

A *Telefónica* vitatta a kérés jogosságát arra hivatkozva, hogy a kért adatokat kizárólag nyomozás keretében, illetve a közbiztonság vagy a nemzetbiztonság védelme céljából ad-

²⁶⁸ *SABAM v. Netlog*, 18. pont.

²⁶⁹ Uo. 20. pont.

²⁷⁰ *UPC Telekabel Wien-ítélet*, 50. pont.

²⁷¹ *Savola*: i. m. (249), p. 128.

²⁷² *Productores de Música de España-ítélet*, C-275/06, EU:C:2008:58 (2008. január 29.).

²⁷³ Uo. 29–30. pont.

hatja át, a Promusicae kérelme pedig polgári eljárásban született, amely eljárásban a spanyol nemzeti jog alapján nem lehet őt a kért adatok átadására kötelezni.²⁷⁴

Az Alapjogi Charta 47. cikke kimondja, hogy azoknak, akik jogukban sérelmet szenvedtek, joguk van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz, a jogérvényesítési irányelv 8. cikke pedig a tájékoztatáshoz való jogról rendelkezve kimondja, hogy a bíróságok a felperes *indokolt és arányos* kérelmére elrendelhetnek tájékoztatási kötelezettséget a jogsértő áruk és szolgáltatások eredetéről és terjesztési hálózatáról bizonyos személyek részére. E taxatív felsorolásból esetünkben a c) pont lehet releváns, hiszen kétségtelen, hogy a Telefónica üzletszerűen nyújtotta azt a szolgáltatást, amin keresztül a jogsértő tevékenységet kifejtették. Ha az alperes internethozzáférés-szolgáltató valóban kötelezhető adatszolgáltatásra, akkor a 8. cikk (2) bekezdésében megfogalmazottak szerint ki kell adnia a jogsértésben résztvevők nevét és címét.

Fentebb már szó esett az Elker-irányelv 15. cikkének (1) bekezdéséről, amely megteremtette a „védett kikötőt” a szolgáltatók számára. A (2) cikk azonban egy kötelezettséget is rájuk ró, amely szerint az illetékes közigazgatási hatóság számára a szolgáltatásaikat igénybe vevő személyek által elkövetett jogsértő vagy annak vélt cselekményekről nyújtsanak információt, illetve ha adattárolási szolgáltatást nyújtanak, azon adatokat, amelyek segítségével a jogsértő személyek beazonosíthatók. A Telefónica azonban nem biztosított tárhelyszolgáltatást, így erre aligha lenne kötelezhető.

A szolgáltatók különleges helyzetét nemcsak a sajátos, korábban már ismertetett felelősségi alakzat, hanem az információ- és adatkezelésre vonatkozó szabályok kettőssége is jellemzi. A jogérvényesítés elősegítését szabályozó közösségi jogi rendelkezések az igazságukat kereső jogosultak pozícióin kívánnak javítani, miközben az elektronikus szolgáltatások nyújtói számára adatvédelmi kötelezettségek szabnak szigorú kereteket, amelyek a velük szerződő, a szolgáltatást használó előfizetők, végeredményben a felhasználók érdekeit védik. A 2002/58/EK irányelv²⁷⁵ 5. cikk (1) bekezdésében kimondja, hogy a nyilvános hírközlő hálózatok és a nyilvános hírközlési szolgáltatások igénybevételével történő közlések és forgalmi adataik titkosak, sőt, azokat a 6. cikkben foglaltak szerint anonimé kell tenni vagy törölni kell.²⁷⁶ Az adatkezelés kötött szabályai alól szükséges és arányos mértékben kivételt lehet tenni, ha azt a nemzetbiztonság, a nemzetvédelem és a közbiztonság igazolja.²⁷⁷ Ilyen körülmények pedig egy polgári eljárás keretei között nehezen képzelhetők el. A 95/46/EK irányelv²⁷⁸ 15. cikk (1) bekezdésének g) pontja mégis tovább árnyalja a helyzetet, kimondva, hogy a titkosság megőrzésének kötelezettsége korlátozható, ha az érintett vagy

²⁷⁴ Uo. 33. pont.

²⁷⁵ 2002/58/EK irányelv az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről.

²⁷⁶ Promusicae v. Telefónica, 47. pont.

²⁷⁷ 2002/58/EK irányelv 15. cikk.

²⁷⁸ 95/46/EK irányelv a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról.

mások jogainak és szabadságainak védelme ezt indokolja. Ebbe a „nyitott törvényi tényállásba” pedig beleérthető a szellemi tulajdon védelme, akár polgári eljárásban is.²⁷⁹

A közösségi jogi rendelkezések normaszövegének vizsgálata nyomán a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a tagállamoknak kötelezettségük a szellemi tulajdon védelme és annak sérelme esetén a jogérvényesítés biztosítása, de az nem kötelességük, hogy a jogérvényesítés során előírják a szolgáltatók számára, hogy a polgári eljárás keretei között az egyébként kötelező adatvédelmi előírásokat figyelmen kívül hagyva szolgáltatassanak adatot a felhasználóikról.²⁸⁰

Az LSG v. Tele2-ügyben a közös jogkezelő szervezetként működő felperes²⁸¹ polgári peres eljárások megindítása érdekében arra kívánta kötelezni az alperes internethozzáférés-szolgáltatót, hogy adja ki azon előfizetők személyes adatait, akik fájlcsereelő szoftverek használata révén megsértették az LSG által képviselt jogait.²⁸² A dinamikus IP-címeket az előfizetők részére kiosztó Tele2 a művelet elvégzésekor tudomással bírt az érintettek lakcímről és személyazonosságáról. A Tele2 álláspontja szerint ugyanakkor nem minősül szolgáltatónak, így nem is jogosult a hozzáférési adatok tárolására. Az első fokon eljáró bécsi kereskedelmi bíróság helyt adott az LSG keresetének, a döntést azonban az alperes hibásnak tartotta, ezért fellebbezett. A másodfokon eljáró bíróság az első fok döntését helybenhagyta, ezért a Tele2 felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő.²⁸³ Az eljáró Osztrák Legfelsőbb Bíróság az eljárást felfüggesztette, mivel nem látta tisztázottnak, hogy a Tele2-t valóban közvetítő szolgáltatónak kell-e tekinteni, és kötelezhető-e arra, hogy a szerzői jogot sértő felhasználó személyes adatait az eljárás lefolytatása érdekében a jogosultak rendelkezésére bocsássa.²⁸⁴

Az előzetes döntéshozatali eljárásban az Európai Unió Bírósága nemcsak azt állapította meg, hogy a Tele2-t internethozzáférés-szolgáltatónak kell tekinteni,²⁸⁵ hanem azt is kimondta, hogy helye van a szolgáltató ügyfélkörére vonatkozó személyes adatok kiadásának, amennyiben az feltétele a szerzői jogok megsértése esetén indítandó polgári peres eljárásnak.²⁸⁶

A Bonnier v. Perfect Communication-ügyben a felperes Bonnier Audio és társai többszöröségi, kiadói és terjesztési jogokkal rendelkeztek.²⁸⁷ Álláspontjuk szerint az ePhone szolgáltató előfizetői megsértették kizárólagos jogaikat, amikor FTP-szerver segítségével engedély nélkül közvetítettek a nyilvánossághoz 27 elektronikus formátumú hangoskönyvet.²⁸⁸ A felperesek az első fokon eljáró bíróságtól azt kérték, hogy kötelezze az ePhone-t azon elő-

²⁷⁹ Promusicae v. Telefónica, 53–54. pont.

²⁸⁰ Uo. 57–60. pont.

²⁸¹ LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH.

²⁸² LSG v. Tele 2-ítélet, C-557/07, ECLI:EU:C:2009:107, 15–17. pont.

²⁸³ Uo. 18–19. pont.

²⁸⁴ Uo. 21–22. pont.

²⁸⁵ Uo. 46. pont.

²⁸⁶ Uo. 29. pont.

²⁸⁷ Bonnier Audio és társai-ítélet, C-461/10, ECLI:EU:C:2012:219, 25. pont.

²⁸⁸ Uo. 26–27. pont.

fizető személyes adatainak kiadására, aki a jogsértést elkövető IP-cím birtokosa volt. Mivel az elsőfokú bíróság a felpereseknek adott igazat, ezért az alperes fellebbezett. A fellebbviteli fórum előtt az ePhone azt kérte, hogy függessze fel az eljárást és forduljon előzetes döntés iránt kérelemmel az Európai Unió Bíróságához, mivel álláspontja szerint a felperes követelése ellentétes a 2006/24/EK irányelvvel,²⁸⁹ mivel olyan előfizetőről van szó, akiről adatokat csak az irányelvben meghatározott hatóságnak bocsáthat rendelkezésére.²⁹⁰ A másodfokon eljáró bíróság nemcsak az alperes előzetes döntés iránti kérelmét utasította el, hanem megállapítva, hogy a felperesek nem szolgáltatottak elég bizonyítékot a szellemi tulajdon-jog megsértésére vonatkozóan, hatályon kívül helyezte az első fok által kibocsátott meghagyást.²⁹¹

A felperesek felülvizsgálati kérelemmel éltek, az ügyben harmadfokon eljáró bíróság pedig végül mégis az Európai Unió Bírósága elé utalta az ügyet. A feltett kérdés arra irányult, hogy egy adott internet-előfizető azonosítása érdekében kötelezhető-e a közvetítő szolgáltató arra, hogy az előfizető személyes adatait polgári eljárásban a jogosult rendelkezésére bocsássa, feltéve hogy a felperes kellő bizonyítékot szolgáltat a jogsértés alátámasztására, a kérelmezett intézkedés pedig arányos.²⁹²

Az Európai Unió Bírósága a kérdésre azt a választ adta, hogy annak ellenére, hogy Svédország még nem ültette át a 2006/24/EK irányelvet, a már átültetett 2002/58/EK és 2004/48/EK irányelv lehetővé teszi, hogy a szerzői jogi jogosultak számára polgári igény érvényesítése céljából kiadják a szolgáltatók azon személyek személyéhez fűződő adatait, akiket a felperesek a szerzői jogi jogsértések mögött sejtnek.²⁹³

A szolgáltatók alapjogaira vonatkozó szabályanyag részletesebb ismertetése nem annak okán történik, hogy a jogosultak alapjogainak fontosságát csökkentjük, sem pedig azért, hogy a felhasználókat illető hasonló jogosítványokat elhallgassuk. Mivel a tanulmány – amint arra korábban már történt utalás – főként az internethozzáférés-szolgáltatókra koncentrál, így az őket illető alapjogok is kissé nagyobb hangsúlyt kapnak. Mégis fontos ismét leszögezni, hogy ez a hangsúly nem jelentheti a jogérvényesítésben oly fontos balanszírozás elvetését, torzítását.

A kereskedelmi és gazdasági tevékenység gyakorlásának, valamint a szolgáltatás nyújtásának szabadsága az egyik legrégebben kimunkált alapjog az Európai Unióban. A szolgáltatásnyújtás szabadságát nevesíti az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés (EUMSZ) 56. cikke, amely kiterjed természetes személy állampolgárookra és azon gazdasági tevékenységet végző szervezetekre is, amelyek az Unió valamely tagállamának honosai.²⁹⁴

²⁸⁹ 2006/24/EK irányelv a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtása, illetve a nyilvános hírközlő hálózatok szolgáltatása keretében előállított vagy feldolgozott adatok megőrzéséről és a 2002/58/EK irányelv módosításáról.

²⁹⁰ Uo. 31. pont.

²⁹¹ Uo. 33. pont.

²⁹² Uo. 35. pont.

²⁹³ Uo. 61. pont.

²⁹⁴ *Blutman László*: Az Európai Unió joga a gyakorlatban. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2010, p. 641.

A szolgáltatás fogalmát az EUMSZ 57. cikke határozza meg: „... díjazás ellenében nyújtott szolgáltatás, ha nem tartozik az áruk, a tőke és a személyek szabad mozgására vonatkozó rendelkezések hatálya alá.” Az 57. cikk a)–d) pontja alapján szolgáltatásnak minősülnek különösen az ipari jellegű tevékenységek, a kereskedelmi jellegű tevékenységek, a kézműipari tevékenységek és a szabadfoglalkozásuként végzett tevékenységek. Esetünkben a második, vagyis a kereskedelmi jellegű tevékenységek relevánsak.

Az EUMSZ mellett az egyik legfontosabb uniós jogi norma a 2006/123/EK irányelv a belső piaci szolgáltatásokról. Az irányelv legfőbb célja a letelepedés szabadságának és a szolgáltatások szabad mozgásának az előmozdítása annak érdekében, hogy a szolgáltatások minél magasabb színvonalon működhessenek.²⁹⁵ A magas színvonal elérése már csak azért is kívánatos, mert a szolgáltatások a modern nemzetgazdaságok éves teljesítményéből a legtekintélyesebb szeletet szakítják ki, messze megelőzve az ipart és a mezőgazdaságot. A tanulmány által vizsgált internethozzáférés-szolgáltatók pedig minden országban szektoruk legnagyobb gazdasági szereplői.

A szolgáltatások természetes vonzata a vállalkozás szabadsága. Az alapelv az Alapjogi Charta 16. cikkében, az ún. Szabadságok fejezetben került elhelyezésre, ám meghatározása igen kurta: „A vállalkozás szabadságát az uniós joggal és a nemzeti jogszabályokkal és gyakorlattal összhangban kell értelmezni.” Az elv a szolgáltatásnyújtás szabadságához képest igen képlékeny, kéz a kézben jár egy sor másik alapjoggal, hiszen amennyire gyűjtőfogalom, annyira nagy valószínűséggel érint egy sor másik alapelvet a tulajdonhoz való jogtól kezdve a munkavállaláshoz való jogon át a szerződési szabadságig és a szabad versenyig.²⁹⁶ A keretként is felfogható szabadság fontosságát jól jelzi, hogy a legtöbb tagállam, így hazánk is, alkotmányában, alaptörvényében is elhelyezte a vállalkozás szabadságát. Magyarország Alaptörvénye az M) cikkben deklarálja, hogy „Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik.” A XII. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy „mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz.”

Ahogy minden alapjognak megvan az „ellentettje”, vagyis az a korlát, ami adott esetben kiolthatja, ha ezzel más alapjog érvényesülését akadályozza, úgy a vállalkozás szabadságának természetes korlátja többek között a szellemi tulajdon-jogokkal, illetve az erőfölénnyel való visszaélés. Az EUMSZ 102. cikkében nevesített korlát alapján a belső piaccal összeegyeztethetetlen, ezért tilos minden olyan magatartás, amely a tagállamok közötti belső kereskedelmet akadályozza. Ez különösen az értékesítés vagy a műszaki fejlesztés korlátozása, illetve egyenértékű ügyletek esetében eltérő feltételek alkalmazása tekintetében lehet

²⁹⁵ Uo. p. 643.

²⁹⁶ Freedom to conduct a business: exploring the dimensions of a fundamental right. Report of the European Union Agency for Fundamental Rights, 2015, p. 21. (http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2015-freedom-conduct-business_en.pdf, letöltés ideje: 2016. február 14.).

releváns.²⁹⁷ Hiába van meg tehát az a technológiai pozíciófölény a hozzáférés-szolgáltatók részéről, amivel blokkolni tudnak egy-egy weboldalt, az a vele szerződést kötő előfizető felhasználók számára a szolgáltatás értékesítése tekintetében okozhat hátrányt. Ugyancsak negatív következménye lehet annak, ha az általános nyomon követésre és a különféle szűrőmechanizmusok alkalmazására való kötelezés forrásokat von el a szükséges műszaki fejlesztésektől, így a vállalkozás nem képes az elvárt színvonalú szolgáltatás nyújtására. A piaci erőfölény feltétele, hogy a vállalkozás a saját szektorában a piaci részesedés több mint 50%-ával rendelkezzen.²⁹⁸ Az angol esetjog vizsgálata során kiderült, hogy a blokkolásra kötelezett szolgáltatók ennél jóval magasabb piaci részesedéssel bírtak.

Mind a jogosultaknak, mind a szolgáltatóknak az intézkedések megtétele során ügyelniük kell arra, hogy tiszteletben tartsák a felhasználók információs szabadsághoz fűződő jogát.²⁹⁹ E jogot az Alapjogi Charta 11. cikke nevesíti. Hogy ne sérüljön, abban az esetben, ha a szolgáltatókat intézkedések megtételére kötelezik, ezen intézkedéseknek célirányosnak kell lenniük, vagyis a szerzői jogi jogsértések megszüntetésére, megakadályozására kell szorítkozniuk anélkül, hogy a felhasználók információhoz való hozzáféréseire negatív hatást gyakorolnának.³⁰⁰

A háromszög csúcsein elhelyezkedő jogosultak (a szellemi tulajdon védelméhez való jog, a hatékony jogorvoslatihoz való jog), a szolgáltatók (a vállalkozás szabadsága) és felhasználók (információhoz való jog, a személyes adatok védelméhez és a magánélet tiszteletben tartásához való jog) alapjogainak védelme és összhangba hozatala a fentiek tükrében a tagállamok feladata. Egyik érvényesítése a másik rovására elbillenti az egyensúlyt, amelyet megbontani csak egy nagyon szűk csapáson át haladva lehet, egy „felsőbb”, a köz érdekének védelmében.

Ezt a balanszírozást láthattuk a fent bemutatott több bírói ítéletben is, és ezt a célt tartották szem előtt a jogalkotók is, amikor olyan szabályokat alkottak, mint például a védett kikötő intézménye. A bíróságok igyekeztek a jogvitákat úgy eldönteni, illetve az előzetes kérdéseket úgy megválaszolni, hogy az egymással kollízióba kerülő alapjogokat nem engedték egymás rovására érvényesülni, hanem éppen ellenkezőleg, a végleges döntés meghozatalánál törekedtek az összevetésükre, kiegyenlítésükre (*ultimate balancing test*).³⁰¹

5. A BLOKKOLÁS HATÁSAI

A jogsértő tartalmakat nyilvánosság számára hozzáférhetővé tevő weboldalak blokkolása nemcsak egy lehetséges jogérvényesítési eszköz a szerzői jogi jogosultak kezében, hanem

²⁹⁷ EUMSZ 102. cikk *b)*–*c)* pont.

²⁹⁸ Az 50%-os küszöböt az Európai Unió Bírósága az AKZO-ügyben határozta meg. Lásd: AKZO v. Commission-ítélet, C-62/86, ECLI:EU:C:1991:286 5. pont.

²⁹⁹ UPC Telekabel Wien-ítélet, 55. pont.

³⁰⁰ Uo. 56. pont.

³⁰¹ Paramount v. Sky (2014), 41–42. pont.

az egyik módja annak, hogy a felhasználókat az ugyan ingyenes, de mégis illegális csatornákról a legális, de „fizetős” szolgáltatások felé irányítsák. A blokkolás hatására a digitális piacon végbemenő felhasználói „szemléletmódváltás” bemutatásához segítségül hívott tanulmány³⁰² a felhasználók magatartását vizsgálja két blokkolás nyomán. 2012 májusában Angliában a Pirate Bay-t tették elérhetetlenné, 2013 októberében és novemberében pedig további 19 népszerű torrentoldalt. A Pirate Bay egyedüli blokkolása nem eredményezett változást a felhasználók magatartásában, azok a legális források helyett más „kalózdalok” után néztek.³⁰³ Amikor viszont egyszerre blokkoltak több weblapot huzamosabb ideig, akkor például a Netflix iránt (12 százalék) nőtt meg a kereslet.³⁰⁴ A Megaupload lekapcsolása a digitális filmkereskedelem forgalmát 6-8 százalékkal növelte,³⁰⁵ de egy, a blokkolástól lényegesen eltérő eszköz, a francia „fokozatos válasz” rendszer is 25 százalékkal megnövelte a digitális zenekereskedelem hasznát.³⁰⁶ Svédországban a jogérvényesítési irányelv elfogadását követően a legális zenei eladások 36 százalékkal nőttek, igaz ugyanakkor, hogy az irányelv nem megfelelő végrehajtása hat hónap után visszaesést eredményezett.³⁰⁷ Az esetleges kedvező hatás minél hatékonyabb kiaknázása már csak azért is fontos lenne, mert a fájlcsere szoftverek megjelenése óta a hangfelvétel-előállítók bevétele 50 százalékkal, míg a filmgyártók haszna 27 százalékkal csökkent.³⁰⁸

A kontinentális Európa országaiban is készültek felmérések a hatékonyságról, amelyek igen nagy eltéréseket mutattak. A jogosultak egyik kedvelt példája az olasz és a belga minta, hiszen azok 73 és 78 százalékos hatékonysággal igazolták vissza a blokkolás hatékonyságát. Ezzel szemben Hollandiában ez az érték már csak 27-28 százalék volt. Itt a felhasználók abszolút többségének különösebb hátrányt nem okozott az általuk rendszeresen látogatott weboldalak elérhetetlenné tétele.³⁰⁹

³⁰² B. Danaher, M. D. Smith, R. Telang: The Effect of Piracy Website Blocking on Consumer Behavior, 2014, Workpaper on Information System and Economics (https://mis.eller.arizona.edu/sites/mis/files/documents/speakers-series/2015/mis_speakers_series_michael_smith.pdf, letöltés ideje: 2015. december 06.).

³⁰³ Ezt már csak azért is könnyedén megtehetnék, mivel a torrentoldalakon fellelhető adatmennyiség a blokkolással nem tűnik el. Ha a szankciót feloldották, az továbbra is elérhető marad a szervereken. Az igazán hatékony megoldás az, ha a támadott weboldalt teljes egészében „lelövik”, ami megtörtént a Megaupload és a Megavideo esetében. Egy oldal teljes megszüntetése túlmutat a weboldalak blokkolása által felvetett kérdéseken, emellett pedig számos büntetőjogi és büntető eljárásjogi kérdést vet fel. A szerverpark lefoglalásának, elkobzásának akkor van helye, ha a szerverekről bebizonyosodik, hogy azokat bűncselekmény elkövetéséhez használták vagy arra szánták. Az intézkedést nehezítheti, ha a szerverpark kívül fekszik az eljáró szerverek joghatóságán. Az itt megjegyzettek akkor is relevanciával bírnak, ha a támadott torrentoldalak csupán indexáló oldalakként működnek.

³⁰⁴ Danaher, Smith, Telang: i. m. (302), p. 2.

³⁰⁵ Ugyanakkor az oldal likvidálása kifejezetten hátrányosan érintette a kisebb, független filmkészítőket. [Lásd: Danaher, Smith, Telang: i. m. (302), p. 10.]

³⁰⁶ Danaher, Smith, Telang: i. m. (302), p. 10.

³⁰⁷ Danaher, Smith, Telang: i. m. (302), p. 10.

³⁰⁸ Danaher, Smith, Telang: i. m. (302), p. 3.

³⁰⁹ Savola: i. m. (249), p. 126–127.

Az interneten elkövetett jogsértések és benne a fájlcsere jelentette kihívás olyannyira komplex, hogy a velük szembeni fellépés hasonlóan összetett megoldásokat kíván. Nem elég egy-egy felhasználóval szemben fellépni, és nem elég az sem, ha egy-egy weboldalt blokkolnak. A szerzői jogi jogosultak oldalán is paradigmaváltásra volt szükség, amely a terjesztési stratégia olyan új váltásaihoz vezetett, mint például az iTunes a zenés tartalmak, a Netflix a filmek, illetve a Steam a számítógépes játékok piacán. Az ingyenességgel szemben nemcsak a törvény erejével lehet felvenni a versenyt, hanem olyan megfizethető, extra tartalmakkal is, amelyek többletélmenyt nyújtanak a torrentoldalakon elérhető verziókhoz képest. Ez persze kevésbé hatékony a „hardcore” torrentezőkkal szemben. Ők az általuk leginkább kedvelt oldal elérhetlenné tétele után kevesebb hajlandóságot mutatnak a legális csatornák felé vándorlásra, ehelyett keresnek maguknak másik torrentoldalt, ahol folytathatják a tevékenységüket.³¹⁰ Hiszen még ha nem is tudják a blokkolást feloldani helyettesítő szerverek közbeiktatásával, a Pirate Bayen kívül számos másik oldal kínál hasonló tartalmakat.³¹¹ Ha azonban nem egyetlen oldalt támadnának, hanem egyszerre akár az összessel szemben lépnének fel, az már érezhető kényszerhelyzetet teremtene a „kalózkodóknak”: gyűjtőgetési szenvedélyüket kénytelenek lennének legális tartalmakkal kielégíteni. Az Angliában 2013 őszén tapasztaltak is ezt támasztják alá. A két hónapos periódus alatt, amikor egyszerre több oldalt is blokkoltak, a felhasználók lényegesen nagyobb arányban látogatták a legális tartalmakat kínáló oldalakat.³¹²

Az a Hollandiában készült felmérés, amely a Pirate Bay blokkolásával összefüggésben készült, némileg árnyalja a fentebb alkotott pozitív képet. Az ok főképpen abban keresendő, hogy a Pirate Bay blokkolásával egy időben más fájlcsere oldalt elérhetlenné tételére nem került sor. A legnagyobb és legtöbbet támadott kalózkodalt egyszerre több szolgáltató is „össztűz” alá vette, a blokkolás mégis – úgy tűnik – haszontalan volt. Ez megmutatkozott a blokkolás feloldása utáni felhasználói aktivitásban is. A UPC, a KPN, a Tele2 és a T-Mobile előfizetői a blokkolás előtt 15,7 százalékban töltöttek le illegális forrásból tartalmakat, a blokkolás után viszont ez a szám 18,4 százalékra ugrott. Ugyanez az arány a Ziggo és az XS4ALL előfizetői esetében 22,5 százalékról 25,2 százalékra kúszott fel.³¹³ Megfigyelhető volt továbbá, hogy a holland társadalom azon szegmensét (27-28%), amely rendszeresen végez fájlcsere tevékenységet, mindössze 28-30%-ban érintette a blokkolás, a maradék 70-72% tevékenységére nem gyakorolt hatást a Pirate Bay blokkolása.³¹⁴ Azon kevesek, akiket

³¹⁰ *Danaher, Smith, Telang*: i. m. (302), p. 20.

³¹¹ *Pirate Bay Blocking Orders Should be Overturned Under EU Law, ISPS Argue* (<https://torrentfreak.com/pirate-bay-blocking-orders-should-be-overturned-under-eu-law-isps-argue-130919/>, letöltés ideje: 2015. december 03.).

³¹² *Danaher, Smith, Telang*: i. m. (302), p. 25.

³¹³ *Censoring the Pirate Bay is Futile, Research Shows* (<https://torrentfreak.com/censoring-the-pirate-bay-is-futile-research-shows-130822/>, letöltés ideje: 2015. december 07.).

³¹⁴ *Joos Poort, Jorna Leenheer, Jeroen van der Ham, Cosmin Dumitru*: *Baywatch: Two approaches to measure the effects of blocking access to The Pirate Bay. Telecommunications Policy*, 2014, p. 8. (<http://dx.doi.org/10.1016/j.telpol.2013.12.008>, letöltés ideje: 2016. január 30.).

a blokkolás hátrányosan érintett, vagy beszüntették korábbi tevékenységüket, vagy kevesebbet töltöttek le, vagy éppen ellenkezőleg, növelték a letöltött illegális adatmennyiséget. Mindez azt jelenti, hogy a Pirate Bay önmagában való blokkolása meglehetősen csekély hatást gyakorolt a holland fájlcsere-alkotók tevékenységére. Sőt, a filmek, sorozatok, számítógépes játékok és könyvek illegális úton történő beszerzése még nagyobb lendületet vett, majd a felhasználók fél évvel a blokkolás feloldása után visszatértek a Pirate Bay-hez. Ennek oka összetett: elsősorban a blokkolás megkerülésével, másodsorban pedig az új, alternatív fájlcsere-alkotók megjelenésével volt magyarázható.³¹⁵

6. EGY FEJLŐDŐ JOGINTÉZMÉNY LEHETSÉGES ÚTJAI

A technológiai haladás eddig nem látott mértékben felgyorsította a szerzői jog változását, köztük olyan jogérvényesítési módszereket is életre hívott, mint a jelen dolgozat tárgyát képező blokkolás. Az is nyilvánvaló, hogy a fejlődő számítástechnika állandó „tűz” alatt tartja a szellemi alkotások jogosultjait. Ugyanakkor tény, hogy a technológiai haladást nemcsak a „kalózkodók” és a jogsértők tudják kihasználni, hanem a jogosultaknak is lehetőséget nyújt arra, hogy hatékony módon lépjenek fel a jogsértésekkel szemben. Korábban számos esetben azt láttuk, hogy a jogosultak magánszemélyekkel szemben próbálták meg igényeiket érvényesíteni. Mivel ez a kilátástalan és aránytalan szélmalomharc már-már boszorkányüldözésre emlékeztetett – a túlzott pénzbüntetések mértékét tekintve mindenképpen – a jogosultak figyelme előbb a jogsértő weblapok üzemeltetői ellen fordult. Először náluk kerestek jogorvoslatot az értesítési és eltávolítási eljárás, valamint a jogsértéstől való eltiltás keretében. Amikor ezzel a kívánt hatékonyságot nem érték el, azt a közeget támadták meg, amely a jogsértéseket az elektronikus hírközlő hálózat fenntartásával működteti. A blokkolásokkal azonban továbbra sem sikerült a felhasználókat jogszerű források felé csatornázni, azok nagy része egyszerűen megkerülte az akadályt, vagy más, jogsértő tartalmakat kínáló weboldalok felé fordult. Ha azonban egyszerre több szolgáltató lépett fel egy adott oldal ellen, akkor azzal a hatékonyságot már magasabb szintre tudták emelni.

Csakhogy az internethozzáférés-szolgáltatók kapacitásai is végesek. A jogosultak hajlamosak többet követelni, mint amire az arányosság és méltányosság keretein belül mód kínálkozik. Ezért tanácsos lenne további mechanizmusokkal kibővíteni a blokkolás kellék-tárát. A jogsértő weblapok blokkolása mondhatni sterilen jogi megközelítéssel bír, pusztán a jogsértés megszüntetésére vagy megakadályozására koncentrál. Mellőzi a járulékos kérdések megválaszolását, ami pedig sokkal hatékonyabbak lehetne. Itt elsősorban egyszerre több oldal egyidejű blokkolására vagy a „kövesd a pénzt” (*follow the money*)³¹⁶ elnevezésű akcióra

³¹⁵ Poort, Leenheer, van der Ham, Dumitru: i. m. (314), p. 9.

³¹⁶ Spanyolországban már van arra lehetőség, hogy a pénzügyi tranzakciós, valamint hirdetőszolgáltatók, együttműködve a szerzői jogi jogvédő szervezetekkel, felfüggeszék a jogsértő oldalak üzemeltetőinek nyújtott szolgáltatásokat. Lásd: *Wilson Denton*: i. m. (193), p. 291.

kell gondolni, amely mintegy gazdasági szankciós jelleggel a jogsértő weblapok pénzügyi ellehetetlenítésére törekszik. Ebben szerepe lehet a hirdető „lebeszélésének” arról, hogy a „fertőzött” oldalakon elhelyezett reklámokért pénzt fizessenek,³¹⁷ illetve a pénzügyi tranzakciókért felelős szolgáltatók is tehetnének lépéseket³¹⁸ annak érdekében, hogy a jogsértő weboldalakhoz ne jussanak el a reklám és egyéb, elsősorban a felhasználók által fizetett bevételek.³¹⁹

Az Európai Unió Bizottsága a szerzői jog átfogó, uniós szintű reformja keretében fontolja a „kövesd a pénzt” intézmény bevezetését. A Bizottság a tervezett intézkedéstől azt várja, hogy a kalózkodásból „élők” elvágása az üzletszerű tevékenységből fakadó bevételtől segít majd felszámolni az illegális tartalom forgalmát az elektronikus térben.³²⁰

A modellt az Egyesült Államokban a PIPA-/SOPA-törvénytervezet is tartalmazta. A politikai okokból elvetett tervezetek vonatkozó részei szerint egyszerre kellett volna alkalmazni a jogsértő weboldalak blokkolását és a hozzájuk érkező pénzügyi eszközök útját. Ennek érdekében mind a pénzügyi szervezetek, mind pedig a hirdetéseket elhelyező vállalkozások kötelesek lettek volna megszakítani az üzleti kapcsolatot az üzemeltetőkkel akkor is, ha azok amerikai joghatósági területen kívül helyezkednek el. Ezzel a módszerrel az egyértelműen profit elérésére törekvő, jogsértő üzemeltetők elestek volna fő bevételi forrásaiktól, így az általuk működtetett oldalak maguktól leálltak volna.³²¹ Ahogy az adatforgalomban a hozzáférés-szolgáltatók, úgy a pénzmozgásban a pénzügyi szektor szolgáltatói együttesen felelhetnének. Nem elsősorban a hirdetések elhelyezését kellene megakadályozni, mert egyrészt a nagy cégek is potenciális reklámfelületként tekinthetnek a weboldalakra, másrészt ha ők nem is, de alternatív (ún. *underground*) hirdetőcégek mindig lesznek, akik magukat a torrentoldalak közönsége előtt kívánják népszerűsíteni. Sőt, mivel az üzemeltetők is tud-

³¹⁷ Ford, Toyota, Nissan, Microsoft ‘Shamed’ as Piracy Sponsors (<https://torrentfreak.com/ford-toyota-nissan-microsoft-shamed-as-piracy-sponsors-151001/>, letöltés ideje: 2015. október 7.).

³¹⁸ PayPal, Visa and Mastercard Discuss ‘Pirate Site’ Blacklist (<https://torrentfreak.com/paypal-visa-and-mastercard-discuss-pirate-site-blacklist-150911/>, letöltés ideje: 2015. október 7.).

³¹⁹ Érdekes összefonódása ez ismét a fehér és a fekete árnyalatai felé tendáló gazdaságnak, ahol a törvényesen működő gazdasági társaságok hajlandóak pénzt fizetni olyan vállalkozásoknak, amelyek köztudottan jogsértő tevékenységre építik üzleti modelljüket. Mivel az utóbbiak többmillió multinacionális „vevőkörrel” rendelkeznek, akik a kalózoldalakon hirdető cégek számára potenciális vásárlók, meghódításuk érdekében szemet lehet hunyni azon apróságok felett, hogy pénzükkkel éppen a világ legnagyobb üzletszerű jogsértéséhez járulnak hozzá.

³²⁰ Mezei Péter: A bizottsági reformkoncepció nagyítón keresztül. Szerzői Jog a XXI. században, 2015. december 21. (<http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2015/12/a-bizottsagi-reformkoncepcio-nagyiton.html>, letöltés ideje: 2016. január 30.), valamint: Commission takes first steps to broaden access to online content and outlines its vision to modernise EU copyright rules, European Commission – Press release, 2015. december 9. (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6261_en.htm, letöltés ideje: 2016. január 30.).

³²¹ Tobias Lauinger, Martin Szydłowski, Kaan Onarlioglu, Gilbert Wondracek, Engin Kirda, Christopher Kruegel: Clickonomics: Determining the Effect of Anti-Piracy Measures for One-Click Hosting. Work Paper, 20th Annual Network and Distributed System Security Symposium (NDSS 2013) in San Diego, CA on 26 February 2013, p. 11–12. (http://www.internetsociety.org/sites/default/files/07_1_0.pdf, letöltés ideje: 2016. január 30.).

ják, hogy könnyen elzárhatók a pénzcseppek, ezért közvetett megoldásként viszonteladókon (*resellers*) keresztül hajtadják végre a pénzügyi tranzakciókat. Ekkor a felhasználók nem közvetlenül az üzemeltetőknek, hanem a viszonteladónak fizetnek banki átutalással, hitelkártyával, utalványokkal vagy akár online pénzeszközökkel (pl. Bitcoin). Mivel az illegális internetes adatforgalomból hasznot húzó „vállalkozások” a feketegazdaság határterületein helyezkednek el, így nem lepődhetnek meg azon, ha a viszonteladók magasabb összeget kérnek el a felhasználóktól saját működési költségeik fedezése címén, mint amelyet a weboldal üzemeltetői eredetileg beszédni óhajtottak.³²²

Megfordítva a fenti érvelést, talán nem lenne ördögtől való az sem, ha az illegális fájl-cserélő oldalakkal maguk a jogosultak kötnének megállapodást, hogy ellenérték fejében besegítsenek a terjesztésbe, akár ingyenesen letölthető próbaverziókkal, demókkal, teszterverziókkal. Ezzel elejét lehetne venni az alkotások megjelenés előtti váratlan és jogosulti szempontból rendkívül kellemetlen kiszivárogtatásának. További megoldás lehetne, ha létezne egyfajta adatbázis, amely a jogsértő weboldalakat tartalmazná. Amely oldal erre felkerül, azt univerzális jelleggel lehetne kitiltani a világhálóról.³²³ Ezt az állandó jellegű blokkolást el lehetne választani az ad hoc, eseti jellegű blokkolástól, amelyet figyelmeztető jelleggel lehetne alkalmazni alapvetően jogszerűen működő, de jogsértésbe „keveredett” oldalakkal szemben. Egyelőre egy globális jellegű blokkolás elképzelhetetlen, hiszen az internet szabályozása lassan beilleszthetővé válik a szuverenitás fogalmi elemei közé. Tekintsünk az olyan autokráciákra, mint Kína, Irán vagy éppen a legszélsőségesebb példa, Észak-Korea, ahol az internet felett az állam éberén őröködik, vagyis maga blokkolja a hozzáférést a nyugati tartalmakat kínáló weboldalakhoz. A „globális” hozzáférhetetlenné tétel tehát sokkal inkább egyfajta „nyugati” megoldás lehetne, amelyhez az Európai Unió, Észak-Amerika és esetleg Dél-Amerika országai csatlakoznának egy egyezmény keretében.

Szintén a hatékonyságot növeli, ha a szerzői jogosultak összefogva lépnek fel és egyidejűleg perlik az adott piacon jelen levő összes szolgáltatót. Hiszen ne feledjük, egy ország telekommunikációs szektorában több azonos profilú gazdasági társaság is versenyez, ha csak egy blokkolja a támadott weboldalt, a többi szolgáltatón keresztül továbbra is elérhető az. Ilyen összefogásra találunk példát Nagy-Britanniában, ahol a jogosultak egyszerre perelték az összes szolgáltatót a célból, hogy elérhetetlenné tegyék a Newzbin, a Newzbin2, a Pirate Bay, a KAT, a H33T, a Fenopy, a FirstRow, a SolarMovie, valamint a TubePlus oldalt.³²⁴

Ha perléssel, blokkolással és pénzügyi ellehetetlenítéssel csak korlátozott mértékben és minőségben lehet célt érni, akkor meg kell próbálni a jogsértő tartalmakat kínáló üzemeltetőkre „ráigérni”, vagyis marketingeszközökkel, valamint a terjesztési modellek újragon-

³²² Uo.

³²³ Ilyen listával rendelkezik például az Internet Watch Foundation (<https://www.iwf.org.uk/>), amely a fentebb már említett gyermekpornográf és más szexuális tartalmú oldalakat „proszkribálja”.

³²⁴ Mezei Péter: Az Európai Bíróság ítélete a jogellenes tartalmakat szolgáltató streaming oldalak blokkolásának egyes kérdéseiről – A szerzői jog érvényesítésének új útjai az online világban. JeMa, 2014. 4. sz., p. 70.

dolásával elszivattyúzni a felhasználókat a legális tartalmak felé. A Steam megjelenése a játékiparban, az iTunes, a Spotify, a Deezer feltűnése a zeneiparban, az Amazon és a Netflix felbukkanása a filmiparban mind-mind annak a jele, hogy a jogosultak végre elfogadták, az új kor új kihívásai új terjesztési modelleket követelnek. Az eredmények igazolják az erőfeszítéseket, a digitális világ előnyeit kihasználó két szolgáltató már nemcsak a tartalmak hozzáférhetővé tételét teszi lehetővé, hanem saját tartalmakat is készít, versenyezve immár nemcsak az illegális tartalomszolgáltatókkal, hanem a nagyokkal, nevezetesen Hollywooddal is.³²⁵ A Netflix sikere összetett. A DVD-korongokat postai úton kölcsön adó cég hamar rájött arra, hogy el kell mozdulni az igény szerinti (on-demand) szolgáltatások felé, hiszen a felhasználók ma már nem elégszenek meg a lineáris műsorszórással, ott és akkor akarják megtekinteni az adott tartalmat, ahol és amikor szeretnék. A célzott közönség pedig ezt a modellt értékeli. A 13–34 év közötti amerikai fogyasztók elsöprő többsége az online szolgáltatást választotta. Ezzel pedig az olyan nagy stúdiók is kénytelenek versenyre kelni, mint az HBO, amely együtt működve az Apple-lel³²⁶ folyamatosan bővíti digitális szerepvállalását.³²⁷

A felhasználók megváltozott igényeit a legszembetűnőbben az szemléltette, hogy amikor az NBC (*National Broadcasting Company*) felfüggesztette a tartalmak iTunes-on keresztül történő árusítását, szinte azonnal 11,4%-kal nőtt meg ugyanezen tartalmak illegális forgalma. Amikor az NBC visszatért az iTunes-ra, csökkent a „kalóztevékenység”.³²⁸

Ha a tanulmányt messziről indulva, a szingularitással kezdtük, akkor hasonlóképpen egy messzinek tűnő példával kell lezárunk. Az NSA (*National Security Agency*) az Egyesült Államokban arról vált hírhedtté, hogy hatalmi, technológiai erőfölényével visszaélve internetes és telefonos kommunikációs események milliárdjait rögzítette. A titkosszolgálatok emlegetése valóban túlzónak hat, mégis volt törekvés olyan mechanizmus létrehozására, amely az interneten zajló minden folyamatot kontroll alatt tart. Ez volt az Európai Unió finanszírozásában futó ún. IMPRIMATUR projekt.³²⁹

E távolinak tűnő példa arra hívja fel a figyelmet, hogy egy bonyolult, több érdeket ütköztető jogviszonyban törekedni kell arra, hogy a felek viszonyait kiegyenlítsük. Olyan normarendszert hozunk létre, amely a túlszabályozásnak köszönhetően egyik felet sem juttatja

³²⁵ Matt Covan: Amazon and Netflix could herald indie cinema's great revival. *The Wired World* in 2016, 2016. január 18. (<http://www.wired.co.uk/news/archive/2016-01/18/indie-cinema-second-wave>, letöltés ideje: 2016. január 30.).

³²⁶ Éppen Steve Jobs, az Apple egykori ásza volt az, aki kijelentette: „Megállítani sosem fogod (a kalózkodást). Amit tehetsz, az az, hogy versenyzel vele.” Lásd: Brett Danaher, Samita Dhanasobhon, Michael D. Smith, Rahul Telang: *Converting Pirates without Cannibalizing Purchasers: The Impact of Digital Distribution on Physical Sales and Internet Piracy*. Working Paper, 2010, p. 1. (<http://repository.cmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1056&context=heinzworks>, letöltés ideje: 2016. január 30.).

³²⁷ Marinov Iván: Filmek most, bármikor: hogy lett ekkora játékos a Netflix? (http://hvg.hu/tudomany/20160112_a_netflix_tortenete, letöltés ideje: 2016. január 30.).

³²⁸ Danaher, Dhanasobhon, D. Smith, Telang: i. m. (326), p. 1.

³²⁹ *Lundblad*: i. m. (172), p. 3.

olyan előnyös helyzetbe, amellyel a többi jogalany fölé kerekedhet. Ennek a megállapításnak már csak azért is jelentősége van, mert a digitális világ támasztotta kihívások régen többet jelentenek annál, mint pusztán szerzői jogi jogsértések. Korábban már említett társadalmi igényeket, sőt, olykor elégedetlenséget fejeznek ki, amelyet nem lehet olyan jogi normákkal szabályozni, amelyek e társadalmi igényekkel homlokegyenest szembehelyezkednek, hiába gondolhatják a jogosultak teljes joggal törvényesnek. Ha mégis ilyen normákat kívánnának a társadalomra erőltetni, azzal csak a normakerülés fokozódását, a jogrendszerbe vetett bizalom megingását idéznék elő.³³⁰

A szerzői jog minden szempontból magánjogi jellegű jogviszony, jellemző azonban rá, hogy jogosultjai talán túlzott igyekezettel lobbiznak érdekeik tiszteletben tartásáért. Ha törekvéseik teljes mértékben eredményre vezetnének, túlzott erőfölény birtokába jutnának, amely olyan anomáliákhoz vezetne, mint például a Youtube teljes blokkolása, hiszen előfordul, hogy a videomegosztó portálra jogellenes tartalom kerül. Éppen ezért nem alkalmazható ilyen esetben a blokkolás, hanem egy szolgáltatót a tartalom levételére lehet kötelezni. Újabb példa erre a safe harbour kérdése, amelynek fenntartása a szolgáltatók műszaki és anyagi előnye ellenére is indokolt, hiszen ezzel nemcsak a fent már említett alapjogi balanszírozás valósítható meg, hanem olyan szélsőséges állapot is, amikor a szolgáltatók a szerzői jogi jogsértések megelőzése érdekében minden adatforgalmat és felhasználót ellenőriznek, amely kiemelné őket a magánjogi jogviszonyból, és egy újabb, mindent látó szolgálatot hozna létre.

A blokkolás fejlődése és szabályai sok kérdést felvetnek, azonban kiválóan szemléltetik, hogy ahogyan a számítástechnika, a jogfejlődés is folyamatos, igaz lassú, de változó, fejlődő pályát mutat, amelyben a blokkolás még messze nem érte el a végleges formáját és eszköztárát.

³³⁰ Mezei: i. m. (194), p. 29.